mokslas menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1971 METAI
BIRŽELIO MĖNESIO 5 D. / JUNE 5, 1971
PART TWO NR. 131 (23)

Šiame numery

ARGI KULTŪRA IR MENAS VISAI UŽ DYKĄ?
DR. VINCO MACIŪNO PRANEŠIMAS LITUANISTIKOS INSTITUTO SUVAŽIAVIME.
KULTŪRINĖS POLITIKOS SIMPOZIUMO SANTRAUKA.
LITERATŪRA LITUANISTIKOS INSTITUTO SUVAŽIAVIME.
STASYS BARZDUKAS APTARIA DR. PRANO SKARDŽIAUS KALBOTYRINIUS DARBUS.
DANOS STANKAITYTĖS DAINOS REČITALIO BELAUKIANT.
ĮSPŪDŽIAI IŠ KAIRIO - LAPINSKO DRAMOS SPEKTAKLIO.
ISTORIJOS MOKSLAS LITUANISTIKOS INSTITUTO DIENOSE CHICAGOJ.
LIETUVOS GYVENTOJAI IR URBANIZACIJA.
KULTŪRINĖ KRONIKA.
SPYGLIAI IR DYGLIAI.

Darbo yra daug. Ir visiems jo pakaks

Lituanistikos instituto prezidento dr. Vinco Maciūno pranešimas, atidarant Instituto suvažiavimą gegužės mėn. 29 d. Chicagoje.

Man malonu čia susirinkusius pasveikinti Lituanistikos instituto vardu, širdingai padėkoti už atsilankymą mūsų suvažiaviman ir tuo parodymą mūsų Institutui dėmesio, kurį mes tikrai vertiname. Malonu taip pat susirinkti Chicagoje, nes čia prieš dvidešimt metų Institutas ir buvo įsteigtas. Taigi šie metai yra institutui sukaktuviniai.

Per tuos ilgus metus daug kas pakito mūsų gyvenime, daug kas amžinai atsiskyrė iš mūsų tarpo, bet pagrindinis Instituto tikslas, mokslinis ir drauge tautinis, išliko tas pats, kuris buvo ir Institutą steigiant. Tai tas pats taurus tikslas, kuris jau iš seno skatino mūsų mokslo žmones skirti savo jėgas Lietuvos mokslui. Dar praeito šimtmečio pradžioje jis sušvito jaunam Vilniaus universiteto studentui Daukantui, kuris savo pirmojo istorijos veikalo pratarmėje, atžymėtoje 1822 metų data, rašė šiuos įsidėmėtinus žodžius:

"Taigi, kad mokslas ir gudrybė giminės (tuo žodžiu Daukantas ir kiti tada vadino tautą) yra amžina ir visų didžiausia garbė, dėl ko gi lietuviai ir žemaičiai negal stengti, idant dasiektų tą laiptą šviesybės, ant kurio išsikėlė kitos giminės? Už vis, jog kiekviena gal pelnyti garbę ne tiktai vienu kardu, bet ir pačiu mokslu."

Nepaneigdami ir kitokios veiklos Lietuvai reikšmės ir anaiptol patys neišsijungdami iš jos, mes kaip Lituanistikos instituto nariai savo svarbiausias pastangas skiriame Lietuvos mokslui, ar tiksliau pasakius, mokslui apie Lietuvą, t. y. apie jos istoriją, kalbą, literatūrą, tautosaką, kraštą...

Gyvename išeivijoje. Neturime čia palankių sąlygų, kurios augintų naujus lituanistus ir juos skatintų. Tad kiekvieno lituanisto netekimas yra mums skaudus nuostolis. Su giliu apgailestavimu prisimename, kad nuo Litaunistikos instituto praeito suvažiavimo mirė du mūsų Instituto nariai — istorikai Konstantinas Avižonis ir Pranas Paulionis. Taip pat mirė ir mūsų Instituto garbės narys Juozas Bačiūnas. Mirė ir Lietuvoje keli lituanistai, iš kurių itin minėtini literatūros istorikas I. Lebedys ir kalbininkas J. Kazlauskas. Neperseniai skaitėme spaudoje liūdną žinią, kad Lenkijoje mirė žymusis lietuvių kalbos tyrinėtojas, ilgametis Vilniaus universiteto prof. J. Otrębskis. Jų visų šviesų atminimą pagerbkime tyliu susikaupimu.

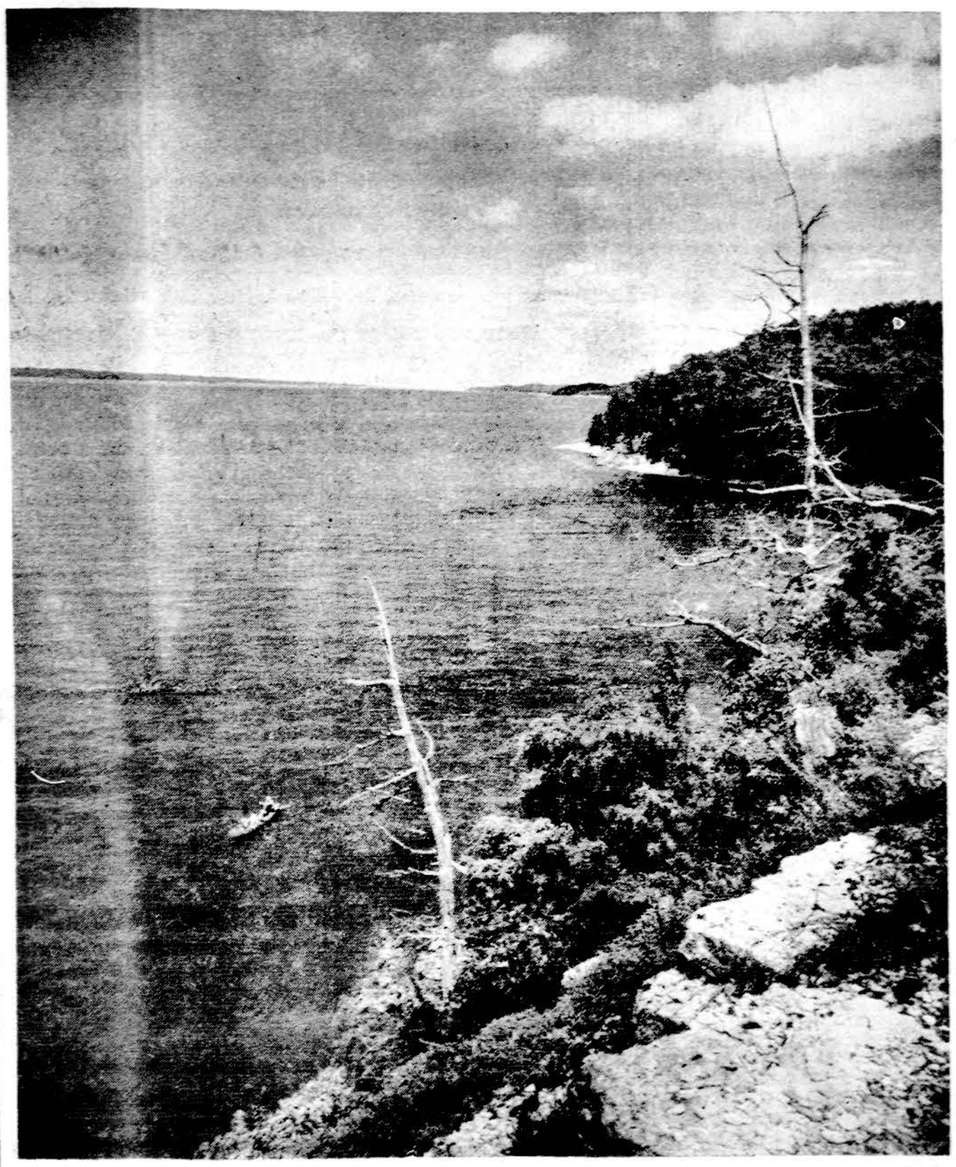

Plaukiame pasitikti vasaros... **Nuotr. T. V. A.**

Reikia betgi ir pasidžiaugti, kad dar turime žmonių ir galime ne tik papildyti, bet ir pagausinti LI narių eiles. Štai ir šiemet Institutan įsijungė 17 naujų tikrųjų jo narių.

Šalia vyresnės kartos žmonių, iš seniau besireiškusių vienoje ar kitoje lituanistikos srityje, LI narių tarpe nestinga ir jaunesnių, aukštuosius mokslus jau čia išeivijoje baigusių. Daugumas jų savo doktorato disertacijoms buvo pasirinkę lituanistines temas ir dabar, kad ir dėstydami universitetuose ar kolegijose anaiptol nelituanistinius dalykus ar dirbdami kitose mokslinio pobūdžio institucijose, ir toliau neatsisako savo lituanistinių interesų ir skiria jiems laiko šalia savo tiesioginių mokslo darbo pareigų. Toji grupė jau sudaro ketvirtą visų LI narių dalį, ar net kiek ir daugiau. Neabejotinai ji ir toliau didės, o ilgainiui perims ir patiės Insituto vadovavimą.

Kai pažiūrime į sąrašą narių, prieš dvidešimt metų sudariusių tada naujai steigiamo Instituto branduolį, ne be liūdesio matome, kiek daug žymių ir dabartinėmis sąlygomis čia sunkiai bepakeičiamų lituanistų yra iš gyvenimo pasitraukę: mirė Mykolas ir Vaclovas Biržiškos, Kuvė, Pakštas, Šapoka, Matusas, Avižonis. Ir kiti vyresnieji, dar Lietuvio moksliškai subrendę lituanistai, senstame, pavargstame ir neišvengiamai siauriname savo mokslinę veiklą. Tad būtinai reikia naujo kraujo, jaunų jėgų, kad Institutas painažu nesužlugtų, o ir toliau sėkmingai gyvuotų ir veiktų.

Prieš šešiasdešimt metų, kai dar neturėjome savo lietuviško universiteto nei mokslinių institutų ir tik Basanavičiaus rūpesčiu įsteigotji Lietuvių mokslo draugija jungė toje srityje besidarbuojančius, Mykolas Biržiška ragino įtraukti lituanistikos darban studentiją, drauge pateikdamas keliasdešimt lituanistinių temų. Jis rašė "Visuomenės" žurnale (1910): "Užvedžiau kalbą apie studentus. Manau, kad mūsų dabartinio gyvenimo sąlygose ypač jie turi iškelti minėtuosius mokslus ir užinteresuoti šviesuomenę šios rūšies darbais. Jie arti universiteto mokslo, reikale gaus ir mokslo pagalbą (profesoriai, draugai), gali naudotis knygynais, archyvais ir t. t., pačiu gyvenimu — mokslo atmosfera stumiasi darban". Kad ir nelaukdamas iš jų kokių nepaprastų mokslo darbų, Biržiška tikėjosi, kad jie "patys Lietuvos mokslan įsitrauks ir, rasi, kitus užkrės tąja liga". Mes gerai žinome, kad tokia Lietuvos mokslo liga tada ir užsikrėtė Mykolas ir Vaclovas Biržiškos, Augustinas Janulaitis, Kazimieras Būga, Petras Klimas ir kiti, kurie itin svariai vėliau pasireiškė mūsų lituanistikoje.

Norime tikėtis, kad ir LI, įtraukdamas į savo eiles mūsų jaunąsias mokslo jėgas, gal irgi įstengs juos susargdinti chroniška lituanistinio mokslo liga. Išlaikyti lituanistinį interesą gyvą ir jį dar ugdyti — yra esminis LI uždavinys.

Viena iš priemonių palaikyti dėmesį lituanistikai yra ir LI suvažiavimai. Tai itin gera ir nedažna proga lituanistams susitikti, paskaityti savo pranešimus, padiskutuoti, pasitarti rūpimomis mokslo problemomis, pasiinformuoti. Tokius suvažiavimus galima būtų pavadinti tam tikru lituanistiniu atsigaivinimu, nes kasdieniame darbe mūsų daugumui anaiptol netenka susidurti su lituanistiniais dalykais. Tad šin suvažiaviman pasistengėme sutraukti didoką paskaitininkų būrį. Ir labai malonu, kad jų tarpe kaip tik yra nemaža mūsų jaunesniųjų mokslo žmonių.

Rašydamas apie dvidešimtmetinę Lietuvių mokslo draugijos sukaktį, A. Janulaitis taip prisiminė jos suvažiavimus:

"Atgydavo tuomet lietuviškasis Vilnius. Visi rinkdavosi į Mokslo draugijos susirinkimus... Taigi tautiniu atžvilgiu Mokslo draugijos metiniai susirinkimai virto metiniais visos Lietuvos ir net kartais į Rusiją ištraukusios inteligentijos susirinkimais" (Iliustruotoji Lietuva, (1927, nr. 16).

Tokių didelių ambicijų mes anaiptol neturime ir nepretenduojame į tokį mūsų suvažiavimų vaidmenį. Vis dėlto manome, kad LI suvažiavimai turi svarbos ne tik Instituto nariams, bet ir tam tikros kultūrinės reikšmės platesnei visuomenei. Kad suvažiavimas turėtų ir daugiau išliekamos reikšmės, ketiname suvažiavimo paskaitas paskelbti atskiru leidiniu.

Suprantama, kad tokius visuotinius LI suvažiavimus sukviesti nėra lengva, ypač dėl didelių atstumų, skiriančių po visą kraštą plačiai pasklidusius LI narius. Tad reikės apsvarstyti tam tikrą decentralizaciją toje LI veiklos srityje: mažesnius rajoninius LI suvažiavimus galima būtų ir lengviau ir dažniau surengti. Be to, įvairiose vietovėse ruošiami, jie būtų ir platesnei visuomenei prieinamesni. Toks ryšys su lietuviškąja visuomene, o ne užsidarymas savo organizacijos ribose, ir turi rūpėti LI-tui.

Šalia visuotinių ir rajoninių suvažiavimų galima būtų rengti ir siauresnes mokslines konferencijas, skirtas vienai kuriai lituanistikos sričiai (kalbotyrai, literatūrai, istorijai...) ar simpoziumus kuriai nors aktualiai mūsų kultūros problemai panagrinėti.

Pereiname prie svarbiausios LI darbo srities — prie mokslinių leidinių. Deja, turime atvirai prisipažinti, kad čia mūsų reikalai nekokie. Žinoma, Institutui anaiptol nestinga rašančiųjų. Instituto narių eilėse kaip tik yra daug mūsų žymių kalbininkų, istorikų, literatų, sociologų, tautotyrininkų, kurių straipsnių ir stambesnių studijų pilna mūsų periodikoje, Lietuvių enciklopedijoje, kitakalbiuose mokslo žurnaluose; yra ir atskiromis knygomis išleistų. LI narių įnašas išeivijos lituanistikon, o taip pat ir apskritai kultūrinin gyvenimam yra labai reikšmingas. Betgi paties LI leidybinę veiklą suvaržo lėšų stoka. Tiesa, pačioje pradžioje LI-tui gerai pasisekė: Kultūros fondas nepašykštėjo gausios paramos, ir galėjo būti išleistas Vaclovo Biržiškos "Aleksandrynas", vienas iš pačių stambiųjų ir svarbiųjų išeivijos lituanistinių veikalų, kuris dėl savo didelės mokslinės reikšmės net ir Lietuvoje dabar plačiai lituanistų naudojamas ir cituojamas, nors šiaipjau išeivijos leidiniai ten oficialiai ignoruojami.

Savo paties sutelktomis lėšomis LI galėjo išleisti tik dvi neperdidelės apimties "Litaunistikos darbų" knygas. Jau pradėtos rengti trečiosios "Lituanistikos darbų" knygos leidimą teko atidėti, kai Lietuvių fondas nepaskyrė prašytos para-

(Nukelta į 2 psl.)

KERTINĖ PARAŠTĖ

ARGI KULTŪRA BEI MENAS VISAI UŽ DYKĄ?

Apsipratome su padėtimi, kad mūsų kūrėjas, šiuo atveju ypač rašytojas ir muzikas, atiduoda duoklę savajam pašaukimui ir tautai, už tai negaudamas dažnai nė minimalaus atlyginimo. Knygų spausdinimas, be retų išimčių, neapsimoka, nes neneša jokio pelno leidėjui (pelnas, savo ruožtu, juk prisidėtų prie naujų įsipareigojimų ir kitų knygų leidybos), o ką jau bekalbėti bent apie simbolinį honorarą autoriui. Priimame šį reiškinį kaip įprastą ir pakeisti negalimą kasdienybę. Priedui dar ir pasigraudename "sunkiomis išeivijos sąlygomis". Būtų neprasminga gaišinti laiką ir užimti šią vietą, griaunant tą menkavertyste kvepiantį "sunkių sąlygų" mitą. Materialine prasme vargiai kada geriau ir begyvenome... Tad ir tas ašarojimas nėra tikras. Nėra ir nuoširdus. Bet, kad mūsų apkiautimas ir nejautrumas tautinės kultūros apraiškoms plečiasi ir apima vis didesnes ribas, tai neišsigalvota tiesa. Padėtis čia tokia, kad jau sunku ir besvajoti, jog lietuviškojo dailiojo žodžio kūrybos atstovas galėtų tikėtis bet kurios materialinės kompensacijos tam ar kitam užsimotam darbui.

Bet gal dar nebūtų per vėlu bent kiek prisidėti prie įsisenėjusių ir taipgi įprastų pozicijų pajudinimo, sakysim, kad ir mūsų chorų ir tautinių šokių vadovų veiklos srityje. Niekas negalės užginčyti, kad tiek chorvedžiai, tiek ir taut. šokių mokytojai dirba su mūsų jaunimu didelės reikšmės turintį tautinio auklėjimo darbą. Tiek lietuviškoji daina, tiek ir mūsų taut. šokis yra nedaloma mūsų tautinės kultūros dalimi, neatsiejama lietuviškosios sielos išraiška. Chorų vadovai ir šokių mokytojai užsikrovė kaip ir nuolatines ir nesibaigiančias pareigas — mokyti mūsų jaunimą, padėti jam pažinti savosios tautos kultūros tam tikrą, bet pakankamai ryškią dalį. Tai darbas sunkus, nuolatinis ir varginantis, nors vadovams ir teikiąs asmeninę satisfakciją. Savaitėje kartą būtinai, o neretai du ir tris kartus, reikia rinktis, repetuoti, mokytis, kartoti ir stengtis tobulėti. Visa tai prisideda ir prie pačios asmenybės ugdymo, jos brandinimo. Jau tuo pačiu jaunimui nauda didžiulė, lengvai pastebima ir jaučiama.

Leidžiame savo jaunuosius pomokyklinėmis valandomis į muzikos, gal baleto, dailaus čiuožimo, meno ir kt. pamokas. Ir nerūgojam, kad tam reikalui tenka išleisti visai ryškias sumas. Bet dėl tų išlaidų niekas niekam neišmėtinėja, niekas nesirauko. Tėvai čia patenkinti, kad savo atžalynui gali duoti bent kiek daugiau išsilavinimo, teikiamo šalia normalios mokyklos. Į visa tai žvelgiama, kaip į neginčijamą vertybę, ir tai žinoma, yra tiesa.

Dabar ir kyla klausimas, kodėl lietuviškosios vertybės turi būti teikiamos visai už dyką? Tėvai yra visiškai pajėgūs atsilyginti (tegu ir ne profesionalų nustatytomis kainomis) ir mūsų chorų vadovams ir tautinių šokių mokytojams. Jie juk atiduoda ir savąją energiją ir sugebėjimus ir savo laiką, skriausdami savo šeimas, atsitraukia nuo namų aplinkos, ir visų kitų šeimyninių reikalų. Tad ,ar jie neverti, kad bent dalinai būtų kompensuojami už darbą, kurio niekas kitas neatliks ir jų nepavaduos? Čia jau beveik mūsų tautinės ambicijos ir savigarbos reikalas — jei mokame svetimiems mokytojams, kodėl turėtume ignoruoti saviškius? Jei jau, bent dalinai, atsilyginame lietuviškųjų šeštadienio mokyklų mokytojams, tuo pačiu neturėtume diskriminuoti jaunimo chorų ir tautinių šokių grupių vadovus — mokytojus, kurių darbas tikrai yra nemažesnės svarbos ir reikšmės.

Al. Gmt.

Darbo yra daug. Ir visiems jo pakaks

(Atkelta iš 1 psl.)

mos. Norime tikėti, kad tai tik laikinas susitrukdymas, ir ana vertinga lituanistinė medžiaga, kurios nemaža pavyko sukaupti tai knygai, bus vėliau išleista.

Išeivijos lituanistinė bibliografija per 25 metus bus susidariusi gana didelė. Vis dėlto, daugelio dalykų joje dar pasigestume. Pagaliau mokslas niekada nesitenkina tuo, kas pasiekta: vis susiranda naujų problemų, naujų tyrinėjimų, naujų veikalų. Apie tai galima ir iš anksto daugiau mažiau planuoti. Toliau pabandysiu nurodyti vieną kitą dalyką, kad ir anaiptol nepretenduodamas į išsamų lituanistinių leidinių planą.

Tai ir nebūtų įmanoma. Pagrindinis kiekvieno mokslo veikalas yra kurio nors klausimo ar periodo ar asmens monografija. Jų temos betgi priklauso visų pirma nuo rašančiojo pasirinkimo, jo turimos medžiagos (o tai itin svarbu dabartinėmis mūsų sąlygomis) ir kitų dažnai grynai asmeninio pobūdžio priežasčių. Neabejoju, kad dažnas iš LI narių vienos ar kitos monografijos apmatus turi savo stalčiuje ir renka medžiagą, ar net jau yra parašęs. Kiek žinau, pvz. dr. J. Jakštas yra parengęs nemažą monografiją apie Joną Šliūpą, o dr. J. Gimbutas rengia apie St. Kolupailą, buv. LI narį; dr. J. Puzinas ruošia veikalą apie baltų priešistorinės kultūros problemas, o aš pats jau iš seniau renku medžiagą Lietuvos himno istorijai.

Kai ką betgi galima ar net ir reikia atlikti sutelktinėmis jėgomis. Štai pvz. LI narių grupė yra užsimojusi anglų kalba parengti lietuvių literatūros istorijos apžvalgą.

Kai dabar ir šiame krašte auga interesas baltistikai, būtų labai reikalingas panašus mokslinis informacinis veikalas apie lietuvių kalbą, kuriame būtų pateikta bendroji lietuvių kalbos charakteristika, kalbos istorijos bruožai ir ryšiai su kitomis kalbomis, duomenys apie tarmes, žinios apie senuosius lietuvių tekstus, lietuvių ir kitataučių kalbininkų lituanistų darbų apžvalga ir pagrindinė bibliografija.

Būtų gera panašių apžvalginių angliškų veikalų susilaukti iš tautosakos, tautodailės ir kitų lituanistikos sričių. Labai naudinga būtų pvz. Lietuvos architektūros istorija, kuri ryškiai rodytų tiek savam tiek ir svetimtaučiui skaitytojui senus ir tamprius lietuvių kultūrinius ryšius su Vakarais, nes per Didžiąją Lietuvos kunigaikštiją kaip tik ėjo vakarietiškos architektūros riba.

Itin mums reikalingas naujai parašytas Lietuvos istorijos veikalas. Jį, kaip žinome, dabar ir rengia dr. Z. Ivinskis, kuris yra ir LI narys.

Kalbant apie istoriją, mintin tuoj ateina vienas jos svarbus periodas, kurį mūsų išeivijos istorikai galėtų ir turėtų išnagrinėti, pasiremdami gausiais po karo išleistais diplomatinių dokumentų rinkiniais, tebegyvų valstybininkų ir kitų ano meto įvykių dalyvių atsiminimais ir kitais jiems dabar prieinamais šaltiniais. Tai liūdnasis nepriklausomybės netekimo ir okupacijos laikotarpis.

Mūsų istorikų laukia ir pokariniai DP stovyklų laikai. Tiesa, tai labai trumpas, vos kelerių metų laikotarpis, bet jis ir įdomus ir svarbus mūsų išeivijos istorijoje. Tai juk jis savo intensyvia organizacine ir kultūrine veikla uždarose lietuviškose stovyklų bendruomenėse neabejotinai užgrūdino mus tolimesniam lietuviškam išeivijos gyvenimui. Jei likimas mus būtų iš karto išbarstęs po platųjį pasaulį, tai mūsų išsisklaidymas ir įsikūrimo svetimuose kraštuose vargai ir rūpesčiai būtų labai nudelsę ir apsunkinę mūsų lietuvišką susiorganizavimą. Gal ir tokio štai suvažiavimo, kaip dabartinis, nebūtume galėję turėti. Dalis ano laikotarpio medžiagos buvo prieš porą metų paskelbta V. Liulevičiaus (beje, LI nario) redaguotame veikale apie lietuvių švietimą Vokietijoje, bet darbo dar daug ir kitiems prieš akis. Manau, kad bent vienas kitas universitetas leistų savo studentams pasirinkti iš ano meto temas magistro ar daktaro disertacijoms, nes tai juk būdingi Europos pokario reiškiniai.

Naujoji pokarinė ateivių banga, kaip žinome, smarkiai pakeitė Amerikos lietuvių kultūrinį ir visuomeninį gyvenimą. Tad mums būtinai reikalingas naujas angliškas kruopščiai parengtas informacinis veikalas apie (M. Biržiškos žodžiu betariant) Amerikos Lietuvą, kad besidomintieji Amerikos lietuviais ar apie juos rašantieji neturėtų imtis žinių iš jau pasenusių šaltinių. Paskatinantį pavyzdį parodė Kanados lietuviai, neperseniai išleisdami kolektyvinę knygą "Lithuanians in Canada".

Ryšium su dabartinėmis išeivijos gyvenimo sąlygomis labai naudingas būtų vienas, tiesa, ne grynai mokslinis, bet vis tiek su visu moksliniu rūpestingumu parengtas veikalas. Jį pavadinčiau Lietuvio vadovu. Gerai žinome, kad mūsų jaunesniosios kartos lituanistinis bagažas dėl suprantamų priežasčių nekartą labai ribotas. Jau iš senaiu yra kartojamas anekdotas, kad vienas jaunuolis, paklaustas apie Mykolą Biržišką, atsakęs, kad tai pirmasis savanoris, žuvęs už Lietuvos laisvę. Tokie nesusipratimai dabar, deja, neišvengiami. Šeštadieninė mokykla, jei ir buvo lankyta, tesuteikė gana ribotą lituanistinį išsilavinimą, o literatūroje reikalingų žinių susirasti bent nevisada lengva. Lietuvių Enciklopedija, kokia reikšminga ji bebūtų, mūsų jaunuoliui dažnai per sunki. Sakysim, nori jis trumpai drūtai sužinoti, kas buvo Donelaitis, Vytautas, spaudos draudimas, Didysis Vilniaus seimas, Žalgirio mūšis r t.t., atsiverčia enciklopediją, ir bejėgiškai nuleidžia rankas, radęs apie tuos dalykus ilgus kelių ar keliolikos skilčių rašinius, kuriuos perskaityti ne kiekvienas teprisivers, kai kas ir nepajėgs. Jam reikia vieno, kad ir stamboko tomo, kur enciklopedinio žodyno būdu būtų sutrauktos pagrindinės informacijos apie Lietuvą, kurias kiekvienam sąmoningam lietuviui būtų privalu žinoti. Tokį Lietuvio vadovą galima būtų (gal ir reiktų) išversti ir angliškai.

Mūsų periodikoje yra skelbiama laug ne kartą ir labai vertingų lituanistinių straipsnių. Deja, ilgainiui jie taip ir dingsta drauge su nesaugomais senos periodikos sąsiuviniais ar laikraščių numeriais. Būtų tad gera paskirų lituanistų vertinguosius straipsnius išleisti rinktiniais tomais. Tokie straipsnių rinkiniai visur leidžiami. Būvo tai daroma Lietuvoje ir dabar tebedaroma. Ir čia Amerikoje buvo išleisas Vaclovo Biržiškos įvairių straipsnių rinkinys "Praeities pabiros". To pat pobūdžio yra ir neseniai išleistoji dr. R. Šilbajorio angliška knyga apie 14 mūsų išeivijos rašytojų. Tokie mūsų kalbininkų, literatų, istorikų straipsnių rinkiniai gražiai praturtintų lituanistinę biblioteką. Gal net ir atskiri laikraščiai galėtų leisti savo metraščius, kuriuose pakartotų savo svarbesniuosius, išliekamos vertės turinčius straipsnius.

Knygas ir straipsnius reikia ne tik parašyti, bet ir juos surašyti; atseit, sudaryti jų bibliografiją. Čia daug ra nusipelnęs darbštusis A. Ružancovas, kuris tikrai sirgo chroniška ir sunkia lietuvių bibliografijos liga. Vis dėlto, jo leistoji "Knygų lentyna", nežiūrint jos didelės reikšmės, negali mūsų patenkinti ir dėl techniškų spaudos ir dėl nepakankamos spaudinių atrankos trūkumų, kurių plačiau neturiu laiko panagrinėti. "Knygų lentyna" yra tačiau geras pagrindas, kuriuo atsiremiant reiktų parengti suvestinę išeivijos pvz. pirmojo dvidešimtpenkmečio bibliografiją. Geras pavyzdys būtų puikiai išleista suvestinė latvių tremties bibliografija, parengta žinomo kalbininko B. Jegerio.

Labai reikalinga būtų ir lituanistinė išeivijos bibliografija, nes šios srities knygų ir ypač straipsnių yra per ketvirtį šimtmečio parašyta gana daug.

Viena iš esminių kliūčių, su kuriomis susiduria išeivijos lituanistas, rašydamas koki straipsnį ar knygą, tai sunkumas gauti reikalingos literatūros ar net ir jos stoka. Tačiau ir čia Amerikoje lituanistinės literatūros yra ne visai maža. Jos daug turi Kongreso biblioteka, įvairių universitetų bibliotekos (pvz. Pennsilvanijos, Harvardo ir kt.), kai kurios viešosios bibliotekos (ypač New Yorko), o taip pat ir privačios bibliotekos, iš kurių noriu paminėti LI garbės nario prel. P. Juro "Alkos" muziejų. Visa bėda ta, kad nevisada yra lengva žinoti, kur kokia reikalinga knyga yra. Todėl labai naudingas būtų suvestinis Amerikoje esančios lituanikos katalogas. Čia daug gražių vilčių teikia Ad. Kantauto, Edmontono (Kanadoje) universiteto bibliotekininko, rengiamas bibliografinis veikalas, kurin įtraukiama daugelio Šiaurės Amerikos bibliotekų lituanika. Aš pats rengiu Pennsilvanijos universiteto bibliotekos lituanikos katalogą ir jau turiu bent 6000 kortelių. Prieš keletą metų "Drauge" P. Pauliukonis buvo paskelbęs Marianapolio bibliotekoje esančių lietuviškų knygų sąrašą. Būtų labai gera ir daugiau tokių, kad ir dalinių sąrašų, matyti spaudoje.

Paminėsiu dar vieną svarbią, bet Amerikos lituanistų beveik neliečiamą sritį. Tai archyvinės rankraštinės medžiagos skelbimas. Tiesa, Amerikoje nerasime, kaip pvz. Vokietijoje ar Vatikane archyvų, kuriuose galima būtų ieškoti šaltinių senajai Lietuvos istorijai. Betgi vėlesniųjų laikų archyvinės medžiagos ir čia yra. Štai tikros aukso kasyklos yra Pennsilvanijos universiteto bibliotekoje esąs dr. J. Šaulio rankraštinis archyvas, kurio 89-se rankraščių pluoštuose ("bylose") yra daug dokumentinės medžiagos iš Lietuvos kūrimosi laikų per pirmąjį pasaulinį karą ir iš vėlesnės dr. Šaulio tarnybos įvairiuose Lietuvos diplomatiniuose postuose; be to, ten yra didžiulis jo korespondencijos archyvas, kuriame yra ir mūsų žymių rašytojų bei veikėjų laiškų: Biliūno, Lazdynų Pelėdos, Žemaitės, Vydūno, Višinskio, Basanavičiaus, Jablonskio, Biržiškos, Roemerio ir dar daugelio kitų. Vertingos ir skelbtinos rankraštinės medžiagos susirastų, manau, senesniųjų laikraščių ir organizacijų archyvuose, o taip pat ir privačių asmenų rinkiniuose. Tuo būdu man pvz. pavyko rasti 22 labai įdomius Žemaitės laiškus ir surinkti per pusketvirto šimto Krėvės laiškų, rašytų keliom dešimtim asmenų. Beje, Žemaitės laiškus ketinu paskelbti "Lituanistikos darbų" III knygoje.

Trumpai suminėjau eilę temų ar tyrinėjimo sričių. Taigi darbo gali būti daug. Jo visiems pakaks. Tikiuos, kad ir LI padarys nemažą įnašą tan darban.

Marijonų vienuolyno sodas, lietuviškas kryžius, dalis vienuolyno ir bažnyčia Avellanedoj, Argentinoj. Nuotr. Norberto

Lietuvių muziejaus eksponatai Avellanedoje, Argentinoj. Nuotrauka Norberto

Marso satelito fotografija

Kai du amerikiečių erdvėlaiviai Mariner 6 ir 7 praskrido pro Marso planetą 2130 mylių atstumu. Šio žygio metu Mariner 7-jam, darant Marso paviršiaus nuotraukas, pasisekė nufotografuoti vieną jo satelitą Phobos, kai jis slinko viršum planetos paviršiaus 3700 mylių atstumu. Iš fotografijos matavimų astronomai nustatė, kad Phobos diskas esąs pailgas, eliptinis, 11 mylių pločio ir 13,7 mylių ilgio. Fotografavimo metu Mariner 7-sis buvo 81000 mylių atstu nuo Phobos. Tai pirma svetimos planetos satelito fotografiją "iš arti". Marsas turi dar vieną satelitą Demos, kuris sukasi aplink planetą 14,600 mylių atstu.

DISKUSIJOS VĖŽIO KLAUSIMU

"The Detroit News" laikraštis aprašo specialistų diskusijas vėžio klausimu. Čia plačiai cituojama nuomonė profesoriaus dr. V. K. Vaitkevičiaus, dėstančio Wayne universiteto Medicinos mokykloje ir vadovaujančio auglių tyrimo institute. Dr. Vaitkevičius yra šalininkas krūties vėžio atveju daryti radikalesnę operaciją, kad būtų didesnis tikrumas, jog pilniau pašalinamas vėžio pavojus.

DR. C. K. BOBELIS
INKSTŲ IR ŠLAPUMO TAKŲ CHIRURGIJA
Tel. 695-053 — Elgin
425 No. Liberty Street
Route 25, Elgin, Illinois

Tel. ofiso HE 4-5849, rez. 388-2233
DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val.: pirm., ketv., 1 iki 7 popiet; antr., penkt., 1-5, treč ir šešt. tik susitarus.

Dr. Ant. Rudoko kabinetą perėmė
DR. EDMUND E. CIARA
OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
TEL. GR 6-2400
Val. pagal susitarimą: pirmad. ir ketv. 1—4 ir 7—9; antrad. ir penktad. 10—4; šeštad. 10—2 val.

Ofs. 735-4477 Rez. PR 8-6960
DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
SPECIALYBĖ — NERVŲ IR EMOCINĖS LIGOS
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą

Rezid. Tel. GI 8-0873
DR. W. M. EISIN - EISINAS
AKUŠERIJA IR MOTERŲ LIGOS
GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6132 So. Kedzie Ave., WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą. Jei neatsiliepia, skambinti: MI 3-0001.

Ofiso Tel. PR 8-2220
Namų — rezid. — PRospect 8-9081
DR. JANINA JAKŠEVIČIUS
JOKSA
VAIKŲ LIGOS
2656 West 63rd Street
Pirmad., antrad., ketvirtad. ir penkt. nuo 12 iki 3 val. ir nuo 5 iki 8 val. vak., šeštad. nuo 1 iki 4 val.

Ofs. PO 7-6000 Rez. GA 3-7278
DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 West 63rd Street
VAL.: kasdien nuo 1—4 p. p. ir p iki 8 val. Trečiad. ir šeštad. uždaryta.

Ofiso ir buto tel. OLympic 2-1381
DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
Val. kasdien 10-12 ir 4-7. Trečiad. ir šeštad. tik susitarus.

DR. ALG. KAVALIŪNAS
VIDAUS LIGŲ ir KRAUJO SPECIALYBĖ
5540 South Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą.
Skambinti — 585-2525
Telef. veikia 24 val.

Tel. REliance 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
(Lietuvis gydytojas)
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3925 West 59th Street
Val.: pirmad., antrad., ketvirtad. ir penktad. nuo 12-4 val. p. p. 6—8 val. vak., šeštad. 12—2 val. p. p. ir trečiad. uždaryta.

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
KŪDIKIŲ IR VAIKŲ LIGŲ SPECIALISTĖ
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Pirmad., antrad., ketvirt. ir penkt nuo 11 val iki 1 val. p. p. ir nuo 6—8 val. vakare. Trečiad. nuo 11 val. ryto ik 1 val. p. p., šeštad 11 val. ryto iki 3 val. p. p.
Ofiso telef. RE 7-1168
Rez. tel. 239-2919

Tel. ofiso ir buto OLympic 2-4159
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1443 So. 50th Ave., Cicero
Kasdien — 3 val. ir 6—8 val. vak. išskyrus trečiadienius
Šeštadieniais 12 iki 4 popiet.

DR. MARIJA LINAS
AKUŠERIJA IR MOTERŲ LIGOS
2817 West 71st Street
Telef. HEmlock 6-3545
(Ofiso ir rezidencijos)
Valandos pagal susitarimą

Ofiso HE 4-1818 Rez. PR 6-9801
DR. J. MEŠKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
SPECIALYBĖ VIDAUS LIGOS
2454 West 71st Street
(71st ir Campbell Ave. kampas)
Ofisas laikinai uždarytas, apie atidarymą bus pranešta vėliau.

DR. FRANK PLEČKAS
OPTOMETRISTAS
Kalba lietuviškai
2618 W. 71st St. — Tel. 737-5149
Tikrina akis. Pritaiko akinius ir "contact lenses".
Val. pagal susitarimą. Uždaryta treč.

DR. A. PUSTELNIKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
SPECIALYBĖ VIDAUS LIGOS
5159 South Damen Avenue
Tel. Ofiso PR 6-7800; Namų 925-7697
Valandos tik pagal susitarimą.
Trečiadieniais uždaryta

Telef. — 423-2660
DR. E. RINGUS
RENTGENOLOGAS
9760 South Kedzie Avenue
Val. pirmad., antrad., ketvirtad. ir penktad. 8 v. r. iki 9 v. v. Treč. ir šeštad. 8 v. r. iki 3 val. popiet.

DR. ZIGMAS RUDAITIS
SPEC. ORTHOPEDIJOS LIGOS
2745 West 69th Street
Tel. 737-2290; ofiso ir rezidencijos
Priima ligonius tiktai susitarus — (By appointment)

DR. LEONAS SEIBUTIS
INKSTŲ, PŪSLĖS IR PROSTATO CHIRURGIJA
2656 West 63rd Street
Val. antrad. nuo 1 - 4 popiet
ir ketvirtad. nuo 5 - 7 vakare
Ofiso tel. 776-2880; rez. 448-5545

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Adresas: 4255 W: 63rd Street
Ofiso tel. REliance 5-4410
Rez. GRovehill 6-0617
Valandos: pirm. ir ket. nuo 12 val. iki 2 val. p. p. ir nuo 7 iki 8 v. vak. antr. ir penkt. nuo 12 iki 2 val. p. p. ir vakarais pagal susitarimą.

DR. P. STRIMAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir chirurgija
Ofisas 2750 W. 71st Street
Telefonas 925-8296
Valandos: 2—8 v. v. penktad. 10—12 ryto, 2 iki 8 val. vak. Šeštad. 1 iki 4 val. vak. Treč. ir sekmad. uždaryta.
Rezid. tel. WA 5-3099

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir moterų ligos
Ofisas ir rez. 2652 W. 59th St.
Tel. PRospect 8-1223
Ofiso val.: Pirm., antr., treč. ir penkt. nuo 2 iki 4 val. ir nuo 6 iki 8 v. v. Šeštad. 2-4 val. popiet ir kitu laiku pagal susitarimą.

Of Tel. HE 4-2123. Namų GI 8-6195
DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Priimėja ligonius tik susitarus
Val. 2—4 p. p. ir 6—8 val. vak. Trečiad. ir šeštad. uždaryta

Tel. PRospect 6-9400
DR. ONA VAŠKEVIČIUS
(VAŠKAS)
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
6648 South Albany Avenue
Val.: pirm., antrad., ketv. 6—8 val. vak., penkt. ir šeštad. 2—4 popet ir kitu laiku pagal susitarimą.

Tel. ofiso PR 6-6446, rez. HE 4-3150
DR. F. C. WINSKUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Val.: 2 iki 4 v. p. ir 7 iki 8 v. v. Treč. ir šeštad. pagal susitarimą

DR. PETRAS ZLIOBA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6449 South Pulaski Road
Ofiso tel. 767-2141 Namų 636-4850
Val.: pirm., antr., ketv. 2—5 ir 6—8; penkt. 2—5. šešt. pagal susitarimą.

DR. ANNA BALIUNAS
AKIŲ, AUSŲ, NOSIES IR GERKLĖS LIGOS
PRITAIKO AKINIUS
2858 West 63rd Street
Val.: kasdien 10—12 val. ir 7—9 v vak. Šeštadieniais 10—1 val. Trečiad uždaryta. Ligoniai priimami susitarus
Ofiso telefonas: PR 8-3229
Rez. telef. WAlbrook 5-5076

Rezid. Telef. 239-4683
DR. K. G. BALUKAS
AKUŠERIJA IR MOTERŲ LIGOS
GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6449 So. Pulaski Road (Crawford Medical Building) Tel. LU 5-6446
Priima ligonius pagal susitarimą, jei neatsiliepia skambinti 374-8012

DR. VL. BLAŽYS
PLAUČIŲ IR VIDAUS LIGOS
2801 West 63rd Street
Kampas 63-čios ir California
Val.: kasdien nuo 6—8 val. vakaro Šeštadieniais 2—4 val.
Trečiad. ir kitu laiku pagal sutartį
Ofiso telef. 476-4042
Rezid. tel. WAlbrook 5-3048

Ne vien tik veikti, bet ir kurti

JAV LB Centro valdybos Lituanistikos instituto suvažiavimo proga gegužės mėn. 29 d. Chicagoje surengto simpoziumo "Išeivijos kultūrinės politikos problemos ir kryptys" iškeltų minčių santrauka.

Šiam klausimui svarstyti buvo pašvęsta viena Lituanistikos instituto suvažiavimo sesija gegužės 29 d. Chicagoje.

Svarstybas pradėjo įžanginiu žodžiu A. Vaškelis, kuris dėkojo, kad šis vakaras buvo pavestas L. bendruomenės dispozicijai. JAV LB Centro valdyba ir organizavo šį simpoziumą. Dėkojo dr. Maciūnui ir dr. Remeikiui daug nusipelniusiems suvažiavimą organizuojant.

Svarstybų moderatorium — pakviestas dr. K. Keblys suminėjo, kad šio vakaro uždavinys bus svarstyti kultūrinio darbo programą, konstruktyvius kultūrinės veiklos uždavinius.

Kultūrinio gyvenimo planavime didelė atsakomybė krinta L. Bendruomenei, dėl to ji ir nori pasinaudoti sušauktų mokslininkų sugestijomis.

Kultūrinių pastangų kryptys

"Aidų" redaktorius dr. J. Girnius siekė mesti žvilgsnį į mūsų kūrybinę ateitį. Atvykęs pakeliui iš Pittsburgho, dr. Girnius priminė, kad tame mieste 3 lietuviškos parapijos, apylinkėse — — dar 4. Tai vis liudijimas, kaip to miesto lietuviškoji kolonija buvo stipri, o dabar ji beveik neegzistuoja. Tai perspėjimas visiems.

Prieš dešimtmetį dr. Remeikio pravesta anketa studentų tarpe išryškino, kad jų tarpe yra žymus skaičius, kurie lietuviškų knygų jau nebeskaito.

Faktiškai dabar Amerikoje yra apie 6,000 gyvų lietuviškų šeimų, nors savųjų dar skaitome čia bent keturis šimtus tūkstančių žmonių.

Mūsų pajėgų kuklumas verčia racionaliau jas rikiuoti. Ar tik mes nesame persiorganizavę? Organizacijos tikslas — jungti, o kai per daug organizacijų, tai jau parceliacija. Persiorganizavimo vėžys suėda daug mūsų kūrybinių jėgų.

Ar nebūtų galima net ir spaudoje koalicinio vieningumo, jungiant laikraščius. Tas pats dėl organizacijų. Ar visos jos reikalingos? Organizacijos uždavinys ne atitraukti mūsiškius iš lietuviško gyvenimo, o į jį įvesti.

Rašytojų draugija daugiausia tebesireiškia vien savo vardo premija. Dailininkų organizacijų nežinia kiek jų yra ir ką jos nuveikia. Tik mokslininkų organizuotasis veikimas ryškiau reiškiasi. Menininkus reikėtų suburti į vieną organizaciją, vengiant persiauro susiskaldymo. Tokie įvairių sričių menininkų vienetai būtų lyg kultūros klubai, kurie būtų ir meniško reiškimosi iniciatyvos židiniai.

Reikia vengti mūsų kultūros liaudinimo, primityvinimo, vertinat ir pastebint tik tai, kas jungiasi su utilitariniu momentu.

O svarbu ne ką mes veikiame, o ką visai tautai sukuriame. Individuali kūryba yra ir visos bendruomenės įprasminimas. Nesvarbu, kiek veikalų kas skaitys. Svarbu — ko jis vertas. Jei bus vertingas, jis išliks.

Turi savo prasmę ir vienkartiniai įvykiai, kurie sutelkia mus bendruomeniniam veikimui. Bet tai ne viskas ir ne svarbiausia.

Kai bendruomenė specialiais projektais užsakė eilę kūrybos darbų, buvo priekaištų, kad dėmesys telkiamas į varpas, į viršūnes, užmirštant liemenį ir šaknis. Bet tai siaurokas žvilgsnis. Lituanistinis švietimas svarbus, bet tai ne viskas ir ne svarbiausia. Svarbi ir informacija, bet tai irgi laikinis dalykas.

Lituanistinių jėgų ugdymą linkstama spręsti stipendijų keliu. Bet jei atsiras gabių mūsiškių, patys JAV universitetai jiems duos stipendijas.

Ir premijų vertė ribota.

Nesibijoti pasaulėžiūrų skirtingumo. Natūralus pakantumas čia gali būti sprendimu.

Skirstant lėšas, reikia koncentruotis į didžiuosius dalykus. Trupiniais išbarstoma parama maža ką gero atneša.

Reikia žiūrėti, kokių pareigų turime ir tas pareigas ir progas išnaudoti. Reikia remti vaikų skaitinius. Bet jei nebus šioje srityje kūrėjų, rezultatai bus lėkšti.

Lietuvių fondo darbas

Dr. K. Ambrozaitis, Lietuvių fondo valdybos pirmininkas, priminė, kad pradžioje buvo populiaru rinkti aukas vien Lietuvos vadavimui. Vėliau imta galvoti: kas aukos Lietuvos vadavimui, kai vyresni ateiviai pasitrauks iš gyvenimo? Nutarta sudaryti pastovų kapitalą — fondą. Darbas nukreiptas į lėšų organizavimą. Fondas jau turi 2800 narių su apie 700,000 dol. kapitalo.

Kol kas administravimas ir narių organizavimas vykdomas tau piu savanorišku būdu. Pelną skirsto komisija, kurią sudaro trys L. fondo skirti nariai ir trys L. bendruomenės parinkti.

Dabar 50 proc. skiriama švietimui, 25 proc. specialiems užmojams, 25 kitiems.

Jau 132.000 dolerių Lietuvių fondas yra išdalinęs. Gal iki šiol mažesni fondeliai yra davę ir daugiau, bet L. fondas dirba planingai ir turi ateičiai užtikrintas sumas.

Dr. Ambrozaitis reiškė skirtingą nuomonę negu dr. Girnius dėl įvairių premijų. Praktika parodė, kad premijos vis dėlto skatina kūrybą. Buvo stengiamasi svarbesnius prašymus nors iš dalies patenkinti. Gavusieji, kad ir nedidelę sumą laikė tai darbo įvertinimu, ir didesnių priekaištų nesusilaukta.

Sprendimus lėmė komisijos narių sudėtis, prašymai, L. bendruomenės pageidavimai, spaudos pareiškimai. Buvo atsižvelgta ir į tuos, kurie nedrįsta prašyti, pvz. dr. Ivinskis istorijos rašymo darbe.

Lietuvių fondas lėšų skirstyme teturi 50% balsų. Mažai sugestijų susilaukta iš Kultūros tarybos, iš rašytojų, iš kultūros žurnalų. Periodinė spauda kalbėjo daugiau bendrybėmis, nekonkretizuojant, koks svarbiausias darbas remtinas.

Lietuvių fondas tikisi ir šiemet paskirti apie 35,000 dol. ir jei šiose svarstybose būtų konkrečių pasiūlymų, fondas juos panaudos.

J. Kavaliūnas, JAV LB švietimo tarybos pirm., pasidžiaugė, kad jaučiama pareiga vykdyti savo kultūrinį pašaukimą. Bet mes siekiame, kad ir jaunoji karta išliktų gyva ir galėtų dalyvauti kultūrinėj kūryboj. Lenkiame galvas prieš dabarties kultūrinius pirmūnus, bet turime neatstumpti ir ateinančių kartų nuo ateities mūsų kultūrinės kūrybos, kad tautinės kūrybos darbas būtų pratęstas.

Turime budėti, kad jaunosios kartos neprarastume kūrybai ir lietuvių tautai.

Surinkti statistiniai duomenys rodo, kad 1968 m. turėjome lituanistinėse mokyklose 3217 mokinių, 1969 m. — 3025 mokinius, o 1970 m. 2986. Taigi, jau yra tendencija mažėti.

Jonas Rimša — Tahitietė

Bet lituanistinės mokyklos rodo didelį mokinių ir tėvų pasiryžimą — į mokyklą kartais vežama, padarant net 100 mylių.

Mes norime kovoti dėl kiekvieno lietuvio. Mes kovojome dėl S. Kudirkos, dėl Brazinsky. Turime kovoti ir dėl savo priaugančios kartos.

Etninėmis studijomis dabar domisi net Amerika. Ruošiama medžiaga tokioms studijoms mokyklose, ir greit visa tai įgis konkrečias formas.

Liet. fondas lituanistinėms mokykloms skyrė 1967 — 10,000 dol., 1968 m. — 13,000 dol., 1969 m. — 13,060 dol., 1970 — 13.300 dol. Iš viso per 4 metus 50,800 dol. skirta iš Liet. fondo lituanist. mokykloms.

Menui, literatūrai, mokslui 1967 m. — 7,550 dol., 1968 m. —11,300 dol., 1969 m. — 14.500 dol., 1970 m. — 6,000 dol. Iš viso literatūrai, mokslui ir menui per 4 metus skirta 39,000 dol. Taigi menui, liter., mokslui skirta beveik tiek, kiek visos išeivijos lituanistiniam švietimui.

Jei pasisakome už švietimą turime rūpintis mokytojų kvalifikacijos kėlimu. Tam daug padeda pradėtas leisti žurnalas mokytojams. Jam paremti per porą metų gauta 2,000 dol., tuo gi tarpu čionykščiai vokiečiai panašiam savo žurnalui yra skyrę 40,000 dol.

Dalis lituanistinių studijų stipendiatų jau mokytojauja, ir tai labai svarbu.

Turime gabių lituanistų, bet jei jiems neskirsim stipendijų, jie gaus amerikiečių stipendijas studijuoti jiem praktiškesnius dalykus.

Kultūrinio avangardo ugdymas

Dr. V. Kavolis, "Metmenų" redaktorius, išryškino, kad studijos rodo, jog etninės mažumos pasilieka kūrybingos, atsirasdamos tarp dviejų kultūrų ir nė su viena pilnai nesutapę.

Ar mūsų vyresnieji ne per daug identifikuojasi su viena kultūra, o jaunesnieji su kita?

Kad lietuvių bendruomenė išliktų kūrybiškai gyva, kūryba reikia skatinti, žvelgiant visų pirma į tai, ko lietuvių kultūrai labiausiai šiandien trūksta ir ko reikia Lietuvai.

Mums trūksta avangardinės kūrybos. Intelektualinis represavimas mus stabdo. Reikia atpalaiduoti intelektualų agresyvumą.

Lietuvai reikia mūsų kritikinio vertinimo jų dabartinių laimėjimų. Mums čia reikia būti avangardiškais, siekiant to, ko jie Lietuvoje negali siekti.

Literatūroje mes savo avangardinę poziciją, lyginant su Lietuvoj šiandien pasiektais rezultatais, baigiame prarasti. Tik dramaturgijoje dar pirmaujame.

Bet pirmauti galėtume socialinėje srityje, kur Lietuvoje yra aiškus atsilikimas.

Siūloma vieton lietuvių priešistorinių studijų verčiau remti absurdo teatrą.

Žymi mūsų vyresnių dalis iš kūrybos nieko kito nereikalauja, kaip tik atsigaivinimo. Mažai kas daroma, kad gimtų naujos vertybės.

Siūloma sustiprinti radikalų lietuviškos kultūros variantą. Nepamirština, kad jaunąją kartą greit sumobilizuoja praktiška akcija, pvz. Kudirkos reikalas.

Bet tie dalykai ateina ir praeina. Nėra didelio idėjinio užsiangažavimo, o tai ir bus viena svarbiausių problemų.

Liet. fondui siūloma glaudžiau bendradarbiauti su Lituanistiniu institutu ir kultūriniais sąjūdžiais.

Joks režimas nefovarizavo savo didžiųjų rašytojų, tik mažuosius, pasakė Solženicynas. Šitokia situacija gali išsivystyti ir bendruomenėj. Liet. fondas iki šiol nei vienam heretikui paramos nepaskyrė.

Bet Lituanistikos institutas tepajėgia vertinti išaugusius talentus, o ne juos ugdyti. Tai geriau atlieka kultūriniai sąjūdžiai. Čia žmonės užauga ir pasensta kultūrinės ištikimybės nuotaikose, todėl juos reikia remti.

Diskusijos

Dr. J. Girnius pareiškė, jog Kavolio kalbėje pasigedo žvilgsnio į realybę. Eilėje sričių mes neturime ne tik pirmaujančių, bet ir silpnų. Gražios frazės sudūžta, kai susiduri su tikrove. Norėtųsi kuo pilnesnio gyvenimo, bet mums trūksta ir heretikų ir ortodoksų.

Ar mums reikia skaldytis. Mintie pasauly skaldymosi nesulaikysi, bet, darbo rezultatų siekiant, reikia jungties.

Ar nesusidarytų problemų, jei mūsų fondas daugiau remtų kultūrinį radikalizmą? Į tai atsakydamas, dr. Ambrozaitis priminė, kad ta kryptimi buvo nueita, suteikus paramą dr. Remeikio darbui, ir dėl to susilaukta daug priekaištų, kurie kliudo fondo organizavimąsi ir augimą, o visa tai dabarties laikotarpy yra ypač svarbu.

J. Kavaliūnas priminė, kad vidutiniškai per metus iš Lietuvių fondo paskutiniais 4 metais švietimui buvo gauta po 10,000 dol. Bet tai tik vienos vidutinės lituanistinės mokyklos metinis biudžetas.

Dabar degantis reikalas — patrauklių skaitinių moksleiviams ruošimas. Baigus ruošti vadovėlius, bus dar intensyviau metamasi į skaitinių sritį. Bet jei parama bus karpoma, sunku bus darbas atlikti greit ir gerai.

Skiriant stipendijas, nežiūrima, ar kas heretikas, ar avangardistas, ar ortodoksas. Žiūrima, ar jis gabus ir ar nori lituanistiką studijuoti.

Pedagoginis straipsnis, nusiųstas į bendrąjį žurnalą, kartais užsiguli metus. Dėl to svarbu turėti mokytojams savo žurnalą.

J. Karvelis pažadėjo išleisti vadovėlius, knygas, jei jam garantuotų bent 300 egz. tiražą.

Dail. A. Valeška priminė, kad per paskutinius 10 metų dailininkai neprašė pašalpų ir todėl liko beveik pamiršti. O reikėtų organizuoti reprezentacinę mūsų meno kolekciją, su kuria galėtume plačiau Amerikoje ir kitur pereiti per universitetų galerijas. Juk turime jau pasaulinio garso pasiekusių dailininkų.

Turėtume išspręsti ir klausimą — ar lietuvis dailininkas turi išeiti Vakarų pasauly, ar išlikti ir už Lietuvos.

V. Rastenis pažymėjo, kad teoretikų dr. Girniaus ir dr. Kavolio mintys iš dalies yra šūvis į tuščią erdvę, kai turimos lėšos neleidžia nei labiausiai degančių reikalų aprūpinti. Nieko nelieka, kaip pasitikėti komisijos darbu, kuri yra kompetentinga.

Avižienis kėlė mintį, kad atrinktos Lietuvoje išleistos nepropogandinės knygos vaikams galėtų būti ir čia panaudotos.

J. Kavaliūnas pareiškė, kad principe Švietimo taryba sutinka panaudoti Lietuvoje išleistas vaikams skirtas knygas, bet aukštesnių institucijų pritarimai dar nėra gauti.

Inž. Br. Nainys klausė —kas ortodoksas, kas eretikas, kai net ne visai radikaliems paskyrus pinigus, jau kilo protestų.

Dr. Kavolis paaiškino, kad jo supratimu eretikai tie, kurie neina su establišmentu, kurie nesilaiko įsikibę tradicijų.

J. Dambriūnas pabrėžė, kad reikalingas kultūrinės politikos sprendėjas. Liet. fondas turėtų pasirinkti 5 asmenis, kitus 5 bendruomenė ir ta grupė spręstų mūsų kultūrinę politiką. Komisija turėtų pasilikti pastovi. Skatino iš fondo lėšų 50 proc. skirti švietimo reikalams, o kitus — kitiems.

Inž. Nasvytis atkreipė dėmesį į tai, kad Fondas ir Bendruomenė skiria pasirinktus žmones į lėšų skirstymo komisiją. Geresnio patvarkymo sunku bepasiekti.

Sunku yra iš anksto procentais nustatyti, kam kiek skirti. Pats reikalas diktuoja.

A. Valeška siūlė sudaryti kultūros reikalų statutą, sukvietus atstovus iš rašytojų, menininkų ir kitų kultūrininkų.

Dr. Rekašius palaikė mintį, kad dabartinis skirstymo komisijos sudarymas yra priimtinas ir naujos komisijos nebereikalingos.

Inž. Nainys priminė, kad yra Švietimo taryba, kuri sprendžia vadovėlių, knygų klausimą. Šalia to dar yra ir žmonių viešoji nuomonė, kuri yra jautri ir kurios negalima ignoruoti.

Dr. Ambrozaitis pareiškė, kad Lietuvių fondas norėtų patariamojo organo, bet šiandien tos probelmos neišspręsime. Gal tą galės atlikti Lituanistikos institutas.

St. Barzdukas pailiustravo, kaip nelengva įvairias kultūrines problemas spręsti. Vienu metu Bendruomenės suvažiavime norėta suruošti ir meno parodą. Deja, nebuvo galima rasti bendro sprendimo, susidūrus modernis-

(Nukelta į 6 pusl.)

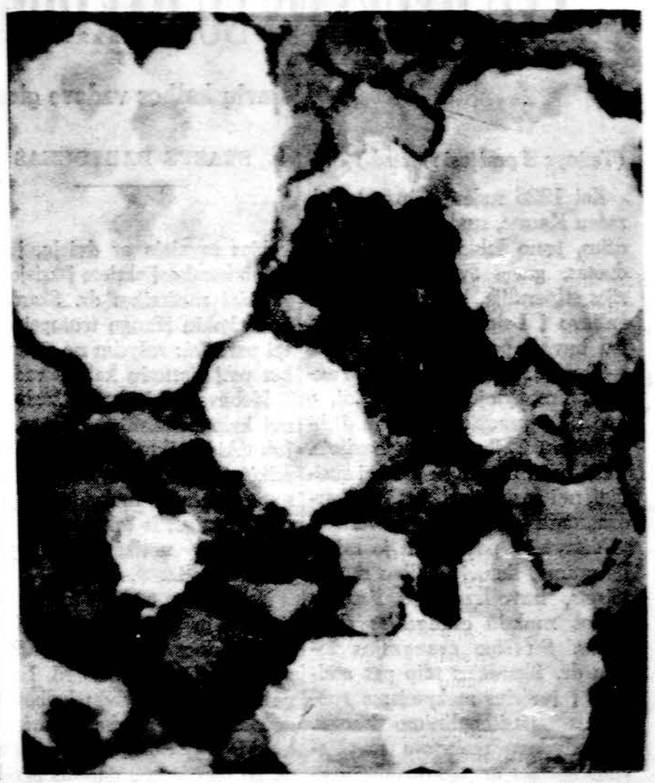

Vladas Algimantas Čekauskas — Gėlės (aliejus)

Juozas Almis Jūragis

TRYLIKTOJI KOMPOZICIJA

Melsvam sapnų pasaulyje pražydo neregėtas žiedas
Liepsna dar žemėje nesurastos spalvos,
Ir grakščios, jaunos moterys,
atplaukusios miglos laivais,
kasas išpynusios, paupyje susėdo,
užburtos tos gėlės keistos.

Ant vakaru užtvindytos kalvos
Medis, nudžiūvęs, nuogas,
Vėtrų nulaužytas šakas beprasmiškai erdvėn iškėlęs,
Sustingęs išgąstyje, žiūri
kaip juoda tempera saulėleidį uždažo
Šalta, poliarinė naktis,
Kaip atsidaro horizonto durys,
Parodo veidą pilnatis.

Staiga erdvėj sudunda žaibo kirčiai,
Ir uraganą baisų priartėjant girdžiu.
Jis neša siausdamas šitos planetos mirčiai
Nuodingus dulkių debesis
Prieš milijardus šviesmečių sudužusių žvaigždžių...

O aš norėjau šviesmečiais dalyti
Žemėj gyventus neramius metus,
Bet ima lyti, ima lyti, ima lyti
Atominis lietus.

DIOGENAS

Jei tu nebūtumei papiktinęs sočios, miesčioniškos minios

Atėnų rinkoje,
askete Diogenai,
jei tu vidudienį, saulei skaisčiausiai šviečiant,
su žiburiu minioj nebūtumei žmogaus ieškojęs,
askete Diogenai,
ar mes žinotume,
praėjus šimtmečiams,
dievų altoriams griuvus,
naujiems filosofams
šimtus naujų tiesų suradus,
kad gimti žmogumi — nieko nereiškia,
kad TAPTI ŽMOGUMI,
pasaulio kūrinijos žiedu,
yra vieninteliš
žmogaus tikrasis pašaukimas?

Ar mes žinotume,
kad TIKRASIS ŽMOGUS
ir mūsų moderniausiam amžiuj,
drąsiesiems astronautams
Mėnulio dulkėse išmynus pirmas žmogaus pėdas,
tebėra ligi šiol nežinomas,
kaip erdvėse neatrasta planeta?

Ar mes žinotume,
askete Diogenai? — —

LYG PAUKŠTIS SU PAKIRPTAIS SPARNAIS

Lietuvių kalbos vadovo gimimas

STASYS BARZDUKAS

(Tęsinys iš praėjusio šeštad.)

Kai 1925 rudenį taip pat atsiradau Kaune, studentas Pr. Skardžius, Jono Jablonskio rekomenduotas, gavęs Švietimo ministerijos stipendiją, lapkričio gale išvažiavo į Leipzigą. Kai grįžo, aš jau buvau palikęs Kauną: 1928—29 m.m. jau mokytojavau Tauragės mokytojų seminarijoj, o nuo 1930 pradžios pradėjau dirbti Prienų "Žiburio" gimnazijoje. Taigi man neteko su juo nei susitikti, nei susipažinti. Bet Pr. Skardžių, tada jau daktarą, universiteto dėstytoją, pažinau iš jo raštų. Jie mums, lietuvių kalbos mokytojams, buvo lyg koks lietuvių kalbos mokslo evangelijos skelbimas. Su šiuo evangelijos žodžiu dr. Skardžius taip pat ateidavo į įvairius mokytojams ruošiamus pasitobulinimo kursus. Pasirodydavo mokytojų suvažiavimuose. Su dr. Skardžium susidūriau Lietuvių kalbos draugijoje, kuriai jis pirmininkavo ir į kurią buvau pakviestas įstoti ir aš. Tačiau į kokias nors artimesnes pažintis mudu nesuėjom. Nebuvo nė sąlygų. Jis — universiteto profesorius, aš — Lietuvos provincijos gimnazijos mokytojas, slegiamas didelės darbų naštos: pamokų, sąsiuvinių taisymo ir kitų kitokiausių pareigų.

Ant Tuebingeno suolelio

Vėliau Lietuvą užgriuvo nelaimės. Pasidarė negalimas nei gyvenimas, nei darbas. Abu su savo šeimomis 1944 atsidūrėm Vokietijos tremty. Pasibaigus karui, dr. Skardžius ėmė dirbti Tuebingeno universitete, aš nukilau į Rebdorfą prie Eichstaetto, kur buvo įsteigta lietuvių gimnazija. Vėl pasidariau mokytoju, bet nieko neturėjau savo rankose: nei vadovėlio, nei knygos. Apgailėtinas naivumas: traukdamiesi iš Lietuvos, šventai tikėjom netrukus at„l grįšią. Dėjom viltis į Atlanto chartą, į demokratijas, į žmogaus bei tautų teises.

Tačiau reikėjo mokiniams ką nors duoti. Tad sugalvojau sudaryti tam tikrą lietuvių kalbos enciklopedijėlę, skiriamą rašybos, skyrybos, linksnių ir kt. dalykų mokslui. Iš kolegos Stasio Rudžio gavau pasiskolinti Rygiškių Jono 1922 m. "Lietuvių kalbos gramatiką", vienas mano mokinys pasirodė turįs "Kalbos patarėją", kitais keliais atsirado A. Kalniaus "Lietuvių kalbos sintaksė" ir A. Kalniaus, Z. Kuzmickio bei J. Talmanto "Lietuvių kalbos rašybos vadovėlis". Visa tai jau buvo be galo didelis turtas, įgalinęs imtis sumanytojo darbo.

Vieną dieną kažkuriais visuomeniniais ar švietimo reikalais lankiaus Tuebingene. Likimas panorėjo, kad mudu, dr. Skardžius ir aš, susitiktume. Atsitiktinai, be susitarimo, be išankstinio pasiruošimo. Tai įvyko kažkur netoli universiteto, gatvėje. Paskui susėdome, atsimenu, ant pirmo pasitaikiusio suolelio viename skvere. Kalbą pakrypo ir į kalbos rūpesčius. Pasisakiau, ką esu sumanęs ir ką jau dirbu. Pasiteiravau, ar jis, profesorius, man nepadėtų. Juo labiau, kad aš kai ką jau ir turįs. Dr. Skardžius be svyravimo, be delsimo, be kokio abejojimo ir be jokių sąlygų savo paramą pažadėjo. Išsiskyrėm susitarę kartu dirbti: aš savuosius apmatus toliau ataudinėsiąs, o jis patikrinsiąs, pataisysiąs, papildysiąs...

Rašysim ne vadovėlį, bet patį vadovą!

Šitaip gerai nusiteikęs, sugrįžau į savo Rebdorfą, kur penkiese turėjom vieną kambarį, o kad kiti stovyklos gyventojai nė to neturėjo, tad gal vienas kitas "tokio liususinio" man ir mano šeimai pavydėjo. Visai netrukus, po kokios savaitės ar dviejų, į šitą mano kambarį skriete įskriejo geriausiai nusiteikęs dr. Skardžius ir be kokių įžangų trumpai drūtai pareiškė: rašysim ne vadovėlį, bet patį lietuvių kalbos vadovą!

Nebuvo nei kada suabejoti, nei kaip priešintis: dar geriau! Juk tokio daikto jau seniai mums reikėjo! Jo pasigedo ir nepriklausomos Lietuvos mokykla, ir spauda, ir įstaiga, ir sakykla. Štai nelauktos ir netikėtos galimybės jam atsirasti...

Rebdorfe tuo metu tokiam "šuliny" taip pat gyveno ir kitas mūsų kalbos ligomis sergąs žmogus — tai plk. Jonas M. Laurinaitis. Tad į lietuvių kalbos vadovo rengimo darbą nutarėm įtraukti ir jį. Susimetę krūvon trise, po pasitarimų darbais pasidalinom šiaip: Stasys Barzdukas atliks paruošamąjį rašybos teorijos, Jonas M. Laurinaitis —rašybos žodyno darbą, o apvainikuos prof. dr. Pranas Skardžius: viską peržiūrės, pataisys, papildys, suredaguos. Tres faciunt collegium!

Kas ką pribaigs?

Šitaip, mūsų dainos žodžiais, "pasipustėm dalgelius, vaikštinėjom po barelius". Vadovo medžiagos krūvos diena iš dienos, savaitė po savaitės, mėnuo po mėnesio augo. Dr. Skardžius jau nesitenkino redaktoriaus darbu — taip pat tapo daliniu vadovo autorium. Mums dabar jau rūpėjo ne tik rašyba ir skyryba, bet ir bendrinės kalbos tarties, žodžių darybos, kaitybos, sintaksės ir žodyno dalykai. Šitaip mūsų darbas augo jau į išsamų veikalą.

Per smulku čia būtų pasakoti. visas mūsų trijų darbo detales (iš dalies tai padaryta paties vadovo "Redakcijos žody"). Dirbom visi, bet pačią didžiąją ir atsakingąją darbo dalį atliko pats redaktorius. Ir suprantama: jis mudu lenkė savo mokslu bei įgudimu, jam taip pat geriau buvo prieinami ir reikalingiausi šaltiniai. Tačiau visų trijų darbas buvo dirbamas vienodai sunkiomis tremties aplinkybėmis: visiems mums trūko pagrindinių šaltinių, gyvenome skirtingose vietose, slėgė niūri kasdienybė ir neaiški ateitis, jautėm stovyklinio gyvenimo trūkumus ir nuovargį. Pačiam darbo karštymety J.M. Laurinaits dėl sunkios ligos ir paskui dėl emigracijos iš darbo išsijungė. Tad teisingai dr. Skardžius "Redakcijos žody" pastebėjo, jog "kartais bedirbant atrodė, kad ne dirbantieji darbą, o darbas dirbančiuosius pribaigs".

Vadovas vis dėlto buvo išleistas

Įvyko kitaip. Sunkenybės buvo nugalėtos, darbas baigtas, nors nevisai toks, kokio patys autoriai pageidavo. Vieno, J.M. Laurinaičio, gyvųjų eilėse jau senokai nebėra. Kiti du dar tebeina šios žemės keliais. Žiūrėdami iš dvidešimt metų perspektyvos, galim nesigėdindami ir dabar pakartoti tai, kas dr. Skardžiaus buvo pasakyta "Redakcijos žody", kad vadovas, išspaudintas 1950, yra išliekamą reikšmę turįs tremties laimėjimas:

"jame yra sutelkta žymiai daugiau būtinai reikalingų praktinės kalbos žinių, negu kad jų randame kuriame ligšioliniame panašios rūšies darbe", ir jis medžiagos gausumu toli pralenkia 1918 m. Voroneže išleistą J. Jablonskio "Mūsų žodynėlį", A. Kalniaus, Z. Kuzmickio ir J. Talmanto "Lietuvių kalbos rašybos vadovėlį", dabar Lietuvoj išleistą "Lietuvių kalbos rašybos žodyną" ir kt. lietuvių kalbos praktikai skiriamus leidinius.

Neseniai, 1971 balandžio 3, čia, Washingtone, po ilgesnio nesimatymo dr. Pranas Skardžius, dr. Antanas Salys, Leonardas Dambriūnas ir aš buvom susirinkę, JAV LB Švietimo tarybos pirm. Jono Kavaliūno sukviesti, tikrinių pavadinimų rašybos klausimų svarstyti. Vėliau matėme ateitininkų rodytą A. Kezio SJ darbo filmą "Dvylika". Sėdėjau kartu su dr. Skardžium, ir buvo progų viena kita mintimi pasikeisti. Jis čia mane ir paklausė, ar aš neapgailestaująs "Lietuvių kalbos vadovo" rengimo tarpusavio įtampų, ano sunkaus bei varginančio darbo dienų, jėgas alinusių sąlygų. Į šį intymų klausimą noriu dar kartą, bet jau viešai atsakyti: nesigailiu nei darbo, nei įtampų, nei nuovargio. Kartais gailiuos, kad gyvenimas pakrypo kitais keliais, ir jau negalėsim pakartoti to, ką savo tautos kultūrai atidavėm anais vargingais, bet kūrybingais metais. O visados su pasididžiavimu prisimenu "Lietuvių kalbos vadovo" rašymo polėkius ir džiaugiuos, kad ant Tuebingeno suolelio įvykęs susitarimas buvo įvykdytas šio brandaus veikalo išleidimu.

Pagrindinis dr. Skardžiaus siekimas dar neįvykdytas

Pagrindinis dr. Skardžiaus siekimas buvo duoti lietuvių kalbos mokslui istorinės jos gramatikos veikalus. Bet šitam darbui reikėjo tinkamų sąlygų: dirbti Lietuvos universitete, prieiti prie reikalingų šaltinių, turėti ramybę ir mokslinio darbo atmosferą.

Deja, kai pradėta įsidirbti, tuo pačiu metu ir visko netekta: 1940 Lietuva buvo okupuota, 1944 reikėjo išeiti tremtinio keliais. Tai buvo tragiškai skaudus žmogaus, o ypačiai mokslininko gyvenime momentas. Man taip pat skaudu plačiau ji liesti. Teapibūdinsiu ji vienu žodžiu: nedalia. Nedalia žmogaus, nedalia tautos, nedalia mokslo. Šiame žody glūdi viskas: ir neįvykusios svajonės, ir patirtos bei pergyventos skriaudos. Įvykdytas apiplėšimas. Laimė, kad 1943 suspėjo pasirodyti dr. Skardžiaus "Lietuvių kalbos žodžių daryba", rašyta jau labai sunkiomis siaučiančio karo sąlygomis, dar galutinai nebaigta, bet dėl vis labiau aiškėjančios katastrofiškos karo pabaigos skubėta paskelbti bent kaip žaliava. Taip pat yra nutraukta ir pradėtoji kalbotyrinė monografija "Kultūriniai ir istoriniai lietuvių slavų santykiai kalbos šviesoje". Dr. Skardžius savo padėtį gerai supranta: kalbininkas lituanistas, savo kraštą palikęs, svetur nebeturi sąlygų pasireikšti žymesniais mokslininiais savo darbais.

Atiduota, kas galėta

Man rūpėjo parodyti, ką prof. dr. Pr. Skardžius savo tautai jau atidavė, taip pat priminti, ką planavo ir ko siekė, bet kas lieka neįvykdomi norai. Tie dažno mūsų p i a d e s i d e r i a. Tai apibūdinau nedalios žodžiu, pats dr. Skardžius save palygina su paukščiu, kuram pakirpti sparnai. Iš tikrųjų dr. Skardžius turėjo savo tėvynėje viską: pasiruošimą, entuziazmą, darbo patvarą, mokslinio darbo metodą, tačiau neteko žemės po kojomis —ir turėjo savo polėkių sparnus suglausti. Bergždžios buvo pastangos svetur atgaivinti Lietuvių kalbos draugijos veiklą. Kokia nors visuomeninė ir ypač kultūrinė veikla svetur tegali būti tik labai ribota, be patvaresnės atramos, ir dr. Skardžiui teko ja nusivilti. Dėl to jis ir man nekartą priekaištavo, kam nuėjau į tokią nedėkingą ir maža tevaisingą bendruomeninę veiklą, užuot susitelkęs prie nepalyginti prasmingesnio gimtosios kalbos kultūros darbo. Daug ką pamatai, bet, deja, vis po laiko.

Antra, niekas nesam savo likimo kalviai. Mūsų kelių rodyklės yra smaigstomos dažniausiai ne mūsų pačių. Į bendruomeninį darbą atėjau kitų skatinamas ir raginamas. Didelį, gal lemiamą vaidmenį vėliau čia suvaidino a. a. Juozas Bačiūnas. Tad dr. Skardžiaus ir mano keliai išsiskyrė. Pačios sąlygos išskyrė. Vadinkim tai Likimu, Apvaizda — kaip norim. Viena aišku, kad dr. Skardžius neužsidarė savo asmens, savo reikalų, savo namų rate, o ir svetur savo tautai atidavė viską, ką jam jo turimos sąlygos leido ir leidžia. Tad, kai šiandien čia atvykau jo prisiminti bei pagerbti, šitai darau ne vien savo, bet ir PLB vardu. Jūsų, Profesoriau, išvarytasis darbo baras yra didelis ir labai reikšmingas, ir savo atstovaujamos PLB valdybos vardu Jums už Jūsų įnašą reiškiu nuoširdžią padėką. Esu taip pat nuoširdžiai dėkingas JA V LB Washingtono apylinkės valdybai, šį Jūsų prisiminimą bei pagerbimą surengusiai, ir visiems Washingtono lietuviams į jį atsilankiusiems. Ilgiausių Jums metų ir toliau kūrybingai lietuvių kalbos pažangai dirbti!

●

Gamta Nuotrauka Algirdo Grigaičio

A. Grigaičio foto darbų paroda atidaroma Čiurlionio galerijoje, Chicagoj, birželio mėn. 12 d.

HENRIKAS RADAUSKAS, ROMANO HEROJUS IR BALTISTIKA EUROPOJ

Literatūra Lituanistikos instituto suvažiavime gegužės mėn. 30 d. Chicagoj.

Dr. K. Ostrauskui vadovaujant, sekmadienio popietėje vienа Lituanistikos instituto suvažiavimo sesija buvo skirta literatūrai.

Blekaitis apie Radausko kūrybą

Pirmuoju kalbėtoju buvo rašytojas J. Blekaitis, nagrinėjęs H. Radausko kūrybą.

Jis priminė, kad mirties dieną Radauskas buvo vertėjas mokslinėj konferencijoj Washingtone. Juokavo su kitais. Staiga nusilpo, atsisėdo fotelin ir mirė — turėdamas 60 m. Senatvė prie jo nebuvo prileista.

Po mirties dar liko pluoštas jo poezijos, pakankamas mažam penktam jo poezijos rinkiniui.

Radauskas savo poezijoje, šalia kūrybinio minties turinio, turi ir estetika turtingą žodį. Radausko poezija atsisako tarnauti utilitariniams tikslams, kokie kilnūs jie bebūtų — tautiniai, religiniai ir kt.

Jis kreivai žiūrėjo į jaunesnių poetų nedengiamą angažavimąsi kokiai idėjai. Jo puritoniška poezijos samprata platėjo, eižėjo, ir jis mums paliko savo kūrybą, turtingą ne vien formine puse.

Radausko poezijoj būdingas atitrūkimas nuo įprastinio labiau tautinio mūsų poezijos veido, o atsigręžimas į universalinę kūrybą.

Kiti poetai lietuviškos, elegiškos kūrybos kryptyje yra pasiekę ryškių aukštumų. Gal Radauskas ir galvojo, kad jau čia nebėra kur toli eiti.

Mokėjo jis kelias svetimas kalbas ir buvo veikiamas prancūzų ir vokiečių poezijos. Radausko poeziją veikė tų tautų kūrybos šimtmetiniai laimėjimai, ir daug ką jis savame atspalvyje iš jų pasisavino.

Jo pamėgtieji poetai buvo originalūs, turtingos formos. Jų tarpe buvo ne vien vakariečių, kaip Rilke, bet ir rytiečių, kaip Achmatova.

Radauskas pradžioje buvo neįvertintas, kitų užgožtas. Jis išryškėjo, tik žemininkams ir kitiems pasukus nauja estetizmo kryptimi.

Radauskas skelbė: "Pasauliu netikiu, o pasaka — tikiu". Pasaka — čia kūryba. Radauskas savo kūryboje gana nuošalus dienos įvykiams. Radauskas nesako Dievo nėra. Jo poezijoje toks susižavėjimas pasaulio grožiu, kad jis lyg dairosi Kūrėjo. Dar nespausdintuose posmuose randame minį apie žieduose gyvenantį Dievą.

Pas jį randame angelus. Nėra pas jį maldos, dorybės, nuodėmės, atgailos. Jis lyg poetas iš prieškristinio laikotarpio.

Jo eilėrašty yra biaurėjimasis grubia meile, kur nėra dvasios.

Žemės chaose poetas bergždžiai ieško dieviškos prasmės, kalba apie tragišką Dievo neradimą (Strėlė danguje).

Radauskas stiprybės ieško savy. Pasauly be dieviškos prasmės lieka tik išdidi vienatvė. Jaučiamas nusileidimas į nevilti, melancholiją, siaubą. Gyvastingų, skaidrios nuotaikos eilėraščių gausu jo jaunatvėje. Radauskui kūryba, kaip nepraeinantį vertybė, yra išskirtinai svarbi. Tik kūryba sugeba į pasaulį nešti metamorfozę.

Radausko kūryba yra pasakos pynimas iš tikrovės nuolaužų. Ekspresionistine, siurrealistine technika Radauskas lieja savo poeziją. Čia randame tarpais ir jo panieką aktualijai. Poezija jam geriausi žodžiai, geriausia tvarka; kūryba chaose suranda harmoniją. Jo poezijoje toks išieškotas vaizdumas. Bet jo principinis nusistatymas — nenusileisti iki aktualijos ir laisvės netekimas, tremtin išbloškimas beveik neranda atgarsio jo poezijoje. Tik dabar vieton ankstybesnio giedrumo, labiau ryškėja žuvimo, mirties motyvas.

Nespausdintoje jo poezijoje kaip tik labiau ryškus nykimo, visuotinio žuvimo motyvas. Bet Radauskas poezijoje ieško pačios mirties pergalės.

Radauskui kūryba yra dieviškas pradas žmoguje, priemonė nugalėti mirties siaubą.

K. Bradūnas priminė, kad, mirus Radauskui, jis okupuotos Lietuvos spaudoj buvo prisimintas kaip dekadentiškos buržuazijos atstovas, sovietinio režimo priešas. Klausė, kaip šalia šios oficialios nuomonės Radauskas vertinamas šiandienėje Lietuvoje.

Blekaitis pareiškė, kad Radauskas mažokai Lietuvoj žinomas, jo įtaka ribota. Dr. Vaškelis suminėjo, jog, lankydamasis Lietuvoje, jis patyrė, kad ten buvo gauta apie 100 Radausko knygų ir jis ten laikomas išaugusiu į tarptautinio lygio poetą.

Herojus lietuvių grožinėje prozoje

Šia tema kalbėjo dr. I. Gražytė, Marguerite kolegijos (Montrealy) profesorė. Pradžioj pažymėjo, kad čia herojus yra tik personažas, apie kurį sukasi veikalas.

Lietuvių prozoje — romanuose ir novelėse — personažai daugiausia aplinkos dominuojami. Mūsų romanas daugiau buitinis, į juos veikia gyvenimas, personažai yra jo vedami.

Mūsų proza išaugus, kuriantis Lietuvai, ar čemodanų laikotarpy, ar egzilėje — vis tai fragmentuojančios gyvenimo aplinkybės.

Pirmo laikotarpio personažai — gamtos vaikai, kaip tai pastebime Andriušio kūryboje, kur pvz. ap'inkame žmogų tarp varnalėšų, patį beveik varnalėšu virtusį. Dabar Lietuvoje rašoma, kaip mechanizacija griauna gamtą, ir jie vėl linksta grįžti į gamtą. Lietuvių prozoje nėra tikrų prometėjų.

Antroji kategorija — likimo aukos suirutės, lagerių laikotarpy. Jei gamtos vaikas ieško laimės ir ją randa paprastuose dalykuose, likimo aukos galvoja — kaip nedaug tetrūktų, kad būtų tvarka. Jie tampa likimo aukomis. Jų panorama didelė: senmergė Marquette parke, nuskriausti Australijoje. Tai žmonės, kurie gyvenimo nuskriausti, bet juose nėra stipraus pykčio; pas mus daugiau tik aikčiojimas, nėra šauksmo. Likimo au-

(Nukelta į 5 pusl.)

NEW RATES

FEDERAL SAVINGS AND LOAN INSURANCE CORPORATION — SAFETY OF YOUR SAVINGS INSURED

Sąskaitos apdraustos iki $20,000.

6% PER ANNUM ON $5000.00 OR MORE ON CERTIFICATES 2 Year Maturity

5¾% PER ANNUM ON CERTIFICATES OF $1000.00 One Year Maturity

5¼% PER ANNUM ON CERTIFICATES OF $1000.00 OR MORE 6 Month Maturity

5¼% PER ANNUM ON 90 DAY NOTICE PASSBOOK ACCOUNTS $100.00 Minimum

5% PER ANNUM ON ALL PASSBOOK ACCOUNTS

DIVIDEND COMPOUNDED DAILY. PAID QUARTERLY.

Chicago Savings & Loan Assn.

JOHN PAKEL, Sr., Chairman of the Board MRS. PHIL. PAKEL, Pres.

6245 SO. WESTERN AVE. TEL. GR 6-7575

HOURS: Mon. 12 P.M. to 8 P.M. Tues. 9 to 4 Thurs. and Friday 9 to 8 Sat 9 to 12:30

DANUTĖS STANKAITYTĖS REČITALIO BELAUKIANT

VLADAS JAKUBĖNAS

Danutė Stankaitytė priklauso prie pirmos eilės asmenybių mūsų dainininkų tarpe. Ji turi didelį šviesų soprano balsą, dramatinio, iš dalies mišraus ("spinto") charakterio. Jos balsas yra gerai išlavintas, paklusnus įrankis jos meniškiems norams, laisvai valdomas per visą skalę; jis nenustoja skambumo žemutiniame registre, yra šviesus ir skambus aukštose gaidose, tiek "forte", tiek ir "piano" dainuojant. Intonacija yra švari, galinti nugalėti net gan naujoviškus kūrinius. solistė yra taip pat itin tiksli ritminėje srityje. Šis aukštas lygis neatėjo savaime. Nors Amerikos sąlygomis Danutei Stankaitytei nepavyko susidaryti pragyvenimo vien iš dainavimo, bet jos laisvalaikis dideliu pasiryžimu ir metodiškumu buvo ir tebėra naudojamas meniškų aukštybių siekimui arba pasiekto lygio išlaikymui.

Muzikinio vystymosi kelias

Čia Amerikoje jos pirmas vokalinis mokytojas buvo prieš keletą metų miręs Jonas Būtėnas, pas kurį savo laiku mokėsi daugelis mūsų dainininkų. Vėliau Danutė Stankaitytė eilę metų buvo Kauno operos solistės Alodijos Dičiūtės mokinė, kuri Chicagos miesto centre turėjo dainavimo studiją. (Šiuo metu A. Dičiūtė gyvena ir tebemokytojauja viename iš tolimesnių Chicagos priemiesčių). Porą metų D. Stankaitytė tobulinosi pas žinomą pedagogę ir praeityje garsią dainininę Bianca Saroya. Repertuarui paruošti D. Stankaitytės pagelbininkai ar vadovai — patarėjai buvo A. Kučiūnas, Vl. Jakubėnas, vėliau taipgi Alv. Vasaitis ir D. Lapinskas. Pianistai padėjėjai buvo D. Stankaitytei ypatingai reikalingi dėl jos sąžiningumo ir metodiškumo, pasiruošiant meniškiems pasirodymams. Pradėjusi, kaip "Dainavos" ansamblio narė ir solistė šio sambūrio pastatymuos, ji greit pradėjo kilti, atlikdama vadovaujamas roles Chicagos operos pastatymuose.

Šio straipsnio autoriui, ilgai buvusiam vienu iš jos akompaniatorių, teko stebėti jos muzikinio vystymosi kelią. Negavusi iš mažens muzikinio pagrindo, bet apdovanota gera klausa ir tvirtu įgimtu muzikalumu, Danutė Stankaitytė palaipsniui įsigijo muzikinę orientaciją, kurios galėtų pavydėti ne vienas konservatoriją ar muzikos mokyklą baigęs dainininkas. Iš Kauno operos solistų toli gražu ne visi jai galėtų prilygti šioje srityje, ypač žinojimu ne tik savo partijos bet ir fortepijono ar orkestro akompanimento. D. Stankaitytė paprastai dalindavo savo pasiruošimo koncertinį darbą tarp keleto pianistų, paskirstydama tarp jų savo gausų koncertinį ir operinį repertuarą. Komplikuotos muzikos operose, kaip J. Karnavičiaus "Gražina" ar ypač J. Gaidelio "Dana" (taipgi ir jo kantata atlikta Civic operos rūmuose) pasiruošimo įkarštyje pastatymui artėjant, tą pačią partiją tekdavo praeiti su įvairiais pianistais; studijinio darbo sąlygose pianistui dažnai nėra galima išskambinti kiekvieną sudėtingo akompanimento gaidą, bet reikia sugriebti tai, kas yra esminio ir solistui reikalinga. Tose sąlygose tekdavo nustebti dėl D. Stankaitytės girdėjimo kiekvieno netiksliai pataikyto akordo ar kitokios detalės, naujoviškoje muzikoje, ypač žinant, kad ji pati menkai tevaldo fortepijoną.

Sąžiningai dirbanti dainininkė

Turėdama atsakingą uždavinį, kaip didelę operos partiją ar koncertinę programą, D. Stankaitytė pradėdavo jam ruoštis labai iš anksto. Berepetuojant, dažniausiai pati pastebėdavo ne tik savo mažiausią klaidą, bet ir vos žymų netikrumą. Kaip taisyklė, artėjant Chicagos operos pastatymui, D. Stankaitytė ateidavo į grupines repeticijas tvirtai (dažniausiai net atmintinai) mokėdama savo partiją, o dažnai taipgi ir partnerių replikas.

Išskyrus pirmutinius du pastatymus, kai D. Stankaitytė dar nebuvo pilnai kaip dainininkė subrendusi ir iškilusi, ji dainavo pagrindines roles visuose Chicagos lietuvių operos pastatymuose (tik "Traviatoje" Violetos rolė nebuvo tinkama jos balsui: abu šios operos pastatymai ėjo be D. Stankaitytės ir St. Baro). Paminėkime "Aidą", "Toską", Leonorą "Trubadūre", Gražiną J. Karnavičiaus "Gražinoje", Daną J. Gaidelio "Danoje"; pagaliau, šalia "Trubadūro" ir "Aidos" jos bene stipriausias pasirodymas Leonoros rolėje G. Verdi "Likimo galioje", ypač aukšto meniško lygio pastatyme, pernykščiam dirigentui V. Marijošiui vadovaujant; iš stambių antraeilių — Mikaela operoje "Carmen"; trumpesnė pirmaeilė: Santuzza vienveiksmėje Mascagni operoje "Cavaleria Rusticana". Paminėtinas taip pat D. Stankaitytės dalyvavimas Chicagos lietuvių operos pastatyme G. Verdi "Requiem".

Koncertinių dalyvavimų yra tiek daug, kad jų čia nesuminėsi. Ypač reikšmingas buvo Stankaitytės dalyvavimas simfoniniame koncerte Lincolno centre New Yorke, V. Marijošiui vadovaujant, laike Pasaulio lietuvių bendruomenės suvažiavimo, kur ji atliko gana naujoviška J. Kačinsko "Triptiką", o taip pat jos rečitalis, įvykęs 1963 m. Bostone Pabaltijo koncertų rėmuose.

Darbo vainikas — rečitalis ir jo programa

Tiek pasiekusiai dainininkei jau seniai natūralus kelias yra suruošti savo nuosavą koncertą-rečitalį. Jos tai buvo projektuojama jau anksčiau, bet šiais metais energingų rengėjų grupė ėmėsi iniciatyvos suruošti D. Stankaitytės koncertą Chicagos reprezentacinėje salėje — Orchestra Hall, kur šalia simfoninio orkestro, koncertuoja taip pat pasaulinės solistų garsenybės. Iš mūsų dainininkų nesenoje praeityje ten davė rečitalius L. Šukytė, V. Kojelienė ir Vilniaus operos solistas St. Daunoras. Kiek anksčiau, prieš išvykstant į Metropolitan operą, ten globėjų grupės buvo suruoštas ir A. Brazio rečitalis.

Sekant jos meniškus sugebėjimus, galima drąsiai tvirtinti, kad D. Stankaitytė yra pilnai pasiruošus ir subrendus pasirodyti šioje salėje. Jos programa bus įdomi ir įvairi, apims Baroko laikmečio kompozitorius, romantikus Fr. Schubertą (viena daina bus su klarneto solo, fortepijonui palydint), R. Straussą, R. Wagnerį. Iš lietuvių kompozitorių dviem dainomis bus atstovaujamas Vl. Jakubėnas (viena jų — mūsų publikai mažiau žinoma "Spindulėlis vakarų", Marijos Sims žodžiai). Ypač įdomų numerį sudarys jau aukščiau minėtas J. Kačinsko "Triptikas": trys naujoviškos muzikos poemos, sujungtos bendra nuotaika, bet žodžiai trijų skirtingų poetų: K. Grigaitytės, L Andriekaus ir K. Bradūno. Į programą dar įeina ir dviejų amerikiečių kompozitorių, R. Hagemanno ir E. Horsmano, dainos. Įdomu, kad tiek daug operose dainavusi solistė savo rečitalio programoje įtraukė tik dvi operų arijas: R. Wagnerio iš "Tannhaeuserio" ir G. Verdi iš "Kaukių baliaus".

D. Stankaitytei akompanuos mūsų jaunas pianistas, pasižymėjęs kaip akompaniatorius ir taipgi kaip sėkmingas dirigento padėjėjas Chicagos Lietuvių operoje — Alvydas Vasaitis, jis buvo kadaise A. Kučiūno, vėliau ilgesnį laiką Vl. Jakubėno mokiniu, dabar gi jau eilę metų, šalia chemijos mokslo, studijuojąs fortepijoną ir dirigavimą Chicago Conservatory muzikos akademijoje.

Danutės Stankaitytės koncertas įvyks šeštadienį, birželio mėn. 12 d. Orchestra Hall salėje, Chicagos miesto centre. Tenka laukti, kad mūsų visuomenė šį pirmą mūsų žymios dainininkės rečitalį parems gausiu atsilankymu.

Solistė D. Stankaitytė, kurios koncertas-rečitalis Chicagos Orchestra Hall įvyks birželio mėn. 12 d. (Liet. foto arch.)

Literatūra Lituanistikos instituto suvažiavime

(Atkelta iš 4 pusl.)

kų charakteriai silpnesni, negu gamtos vaikų.

Trečioji kategorija — pasąmonės srovė. Landsbergio "Kelionėje", Škėmos "Baltoje drobulėje" autorius jau bando rašyt logišką romaną, meniška tikrovės metamorfozę. Čia herojus klausia, kaip galima save toleruot gyvenimo tikrovėje.

Herojus čia gyvena baimėje, kas yra natūralu. Vienas ieško tėvo, kitas balanso. Jie turi sukurą tikrovę ir motyvaciją, kaip tai randame Landsbergio, Sluckio, Škėmos romanuose.

Pasąmonės romano herojus ieško atsakymo — kaip man gyventi su savimi. Tai jau nebe tipai, o individai, ir tai padaro tuos herojus įdomius.

Mes dar nesame sukūrę nei vieno didelio herojaus, net ir iš to, kuo patys esame — egzilai.

Mums reikia ne tiek naujų temų, kiek herojų, kurie išlaikytų logiką. Pvz. yra bandymų pavaizduoti, kas buvo, kai išeivijoje susidūrė senasis ir naujasis pasaulis. Bet tai tik bandymai.

Nors mūsų kūryboje nėra didelių herojų, bet tai nereiškia, kad mūsų kūryba menka.

Šilbajoris: Iš lagerio laikotarpio nėra herojų, nes gyvenimas buvo pilkas.

Gražytė: Išeivijos lageriai buvo ne eilinė situacija. Žmogus išblokštas be darbo, be ryškios ateities.

Antanaitis paskaitoje pasiilgo moterų herojų išryškinimo.

Gražytė: Moterų išlaisvinimo sąjūdžiui nepriklausau. Galima įsivaizduoti romaną, kur dominuoja moteris, bet viską sudėjus, ji nesudaro veikalo centro. Romane esmė ne kas rašoma, o kaip.

Bradūnas: Prelegentės perduota romano herojaus samprata rišasi su Keblio apibūdinta gero romano samprata knygoj apie išeivijos kūrybą.

Gražytė: Esmėje sutinku kad romane turi būti ikrovės pajutimas, bet jame turi būti ir kažkas daugiau negu reportažas.

Lituanistinė medžiaga Europos bibliotekose

Dr. A. Šešplaukis, išdalinęs savo pranešimą mul ipl kuotą, pažymėjo, kad Notre Dame universitetas registruoja įvairių tautų bibliografiją. Jam buvo pavesta parinkti medžiagą lietuvių bibliografijai.

Bus lituanistinių veikalų katalogas, papildąs 60% Pennsylvanijos universiteto sudarytą katalogą. Čia papildymas ir kun. Kantauto sudaromo lituanistikos katalogo JAV-se ir Kanadoje.

Laisvojo Berlyno universitete yra prof. Fraenkelio rinkinys. Lituanistika sistemingai renkama Herderio institute Marburge. Net 2/3 Prūsų valstybinės biblio ekos Berlyne atsidūrė Vakarų Vokietijoje bet mums svarbesnė medžiaga liko rytuose.

Mažvydo katekizmo karaliaučiškis egzempliorius yra bene pa ekęs Koperniko u-to bibliotekon Torunėje, Lenkijoje, kur pateko iš Elbingo; įrištas su kitais katekizmais.

Dr. V. Gaigalaičio lituanistinė biblioteka iš Marburgo perkeliama į Vakarų Berlyną. Čia yra apie 1,500 bibliografinių vienetų. Kiekvienoj knygoj įrašyta, kad somą Lietuvą. Seniausia knyga turės būti grąžinta į nepriklaučia yra Livlandijos kronika iš 1584 m. Čia yra ir pilniausias Vydūno raštų rinkinys. Čia yra ir Rėzos verstas Aezopas iš 1848 m.

Rinkiny gausu Lietuvos istoriją liečiančių raštų: Basanavičiaus, Vileišio, Bezembergerio ir kt., net ir Neumanno - Sasso bylos kaltinamasis aktas.

Religinėj literatūroj randame vertingą biblijos vertimų kolekciją nuo 1700 m. Yra ir mūsų nepriklausomybės laikų dienraščių.

Hermanno rinkinys — lingvistinio pobūdžio. Jame 20,000 tomų, kurių apie 700 lituanistikos. Rinkinys dabar yra Vakarų Berlyne. Seniausia lietuviškoji knyga rinkinyje yra Bretkūno Postilla (1591). Čia yra ir Baranausko kalbamokslis iš 1896 m. Nemaža knygų iš baltistikos. Yra keli Donelaičio leidimai. Nemažas tautosakos rinkinys. Iš religinės literatūros — šventraščio vertimai not nuo 1701 m. Yra "Aušra".

Petro Klimo lituanistinis rinkinys išlikęs nepilnas. Dalis yra Muenchene — Bavarijos valst. bibliotekos Rytų Europos skyriuje. Kita dalis — lenkų bibliotekoj Paryžiuj. Jo biblioteką 1940 m. buvo pasisavinę Sovietai ir buvo pradėję pardavinėti. Dalis net pateko į Kongreso biblioteką Washingtone. Dalis parduota privatiems asmenims.

Muenchene yra Liublino seimo dienynas.

Lenkų biblioteka įsigijusi leidinius prancūzų lenkų rusų kalbomis. Seniausioji rinkinio knyga Guagnino Sarmatiae europeae descriptio (1581) ir Possevinio Moscovia (1587). Čia yra Lelevelio, Narbuto ir kt. veikalai. Čia yra ir Napoleono paskirto Vilniaus gubernatoriumi Gourgaudo atsiminimai; yra Platerai ės biografija.

Prof. Skardžius prisiminė, kad jam teko su Hermannu bendradarbiauti. Kai jis mirė, žmona norėjo biblioteką parduot lietuviams. Buvo sudarytas katalogas ir nusiųstas min. Žadeikiui, bet biblioteka jo nebuvo nupirkta. Ji galėjo kainuoti apie 20,000 dol. Rinkiny daug vertingų leidinių, pvz. "Nusidavimai".

Hermannas ruošė tam tikrą lietuvių chrestomatiją. Jau buvo padaręs net išrašų. Turėjo būti stambus dalykas, bet nebespėjo — mirė.

J. Pr.

Mažvydo Katekizmo egzempliorius Torunėj, Lenkijoj

Dr. A. Šešplaukis, kalbėdamas apie lituanistinę medžiagą Europos bibliotekose Lituanistikos instituto suvažiavime Chicagoje, pažymėjo, kad, be Vilniaus universiteto bibliotekoje esančio, dar yra rastas vienas pirmosios lietuviškos knygos Mažvydo Katekizmo (1547 m.) egzempliorius, kuris šiuo metu yra Torunėje. Tai gali būti ir II pasaulinio karo pabaigoje dingęs vienintelis buvęs šios knygos egzempliorius. Pranešime dr. A. Šešplaukis sako: "Apie tą Karaliaučiškį egz. N. Feigelmanas savo knygoj 'Senoji lietuviškoji knyga Vilniaus universitete' I (Vilnius, 1959) rašė, kad jos likimas nežinomas ir kad Vilniaus univ. biblioteka įsigijo kitą egz. — iš Odesos M. Gorkio vardo mokslinės bibliotekos. 'Lietuvos TSR bibliografijoj' I (Vilnius, 1970) pažymėta, kad šiuo metu žinomi du pirmosios lietuviškos knygos egz.: vienas Lenkijoj, kitas — Vilniuje, taipgi žinoma, kad knyga dar buvo Karaliaučiaus univ. bibliotekoj. Išeitų, kad lig šiol jau žinomi lyg ir 3 tos knygos egz. Tačiau Torunės univ. bibliotekoj esąs egz. turi karaliaučiškio egz. žymes: ta pa'i signatūra, įrištas su kitais katekizmais. Dabar jis įrišime eina trečiuoju, nes yra pėdsakai — lyg būtų buvęs iškirptas ir vėl įklijuotas su tam tikro permatomo popieriaus pagalba. Kadangi šis egz. lig šiol aikštėn neiškeltas (dėl tam tikrų priežasčių), apie jo buvimą Torunėj paskelbiau savo str. 'Der Katechismus des Martin Mažvydas von 1547 in Lichte der neueren Forschung' (Gutenberg Jahrbuch, Mainz, 1971), kuris netrukus pasirodys ir atskiru atspaudu".

BRIGHTON
SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

HOME LOANS — INSURED — SAVINGS INSURED

Serving the Lithuanian Community
57 years with personal attention.
4071 Archer Ave. (West of California Ave.)
Chicago, Illinois 60632 Tel. LA 3-8248

KELIONĖS Į LIETUVĄ IR IŠ LIETUVOS

Walter Rask - Rasčiausko vadovaujamas kelionių biuras praneša, kad dar yra vietų keturiose ekskursijose į Lietuvą. Pirmosios dvi grupės — gegužės mėn. 27 ir birželio mėn. 16 d. — deja, jau užpildytos. Norintieji prisijungti prie ekskursijų ir dar šią vasarą aplankyti gimines Lietuvoje gali registruotis į sekančias grupes: liepos mėn. 6 d. (dar yra kelios laisvos vietos), liepos mėn. 19 d., liepos mėn. 26 d. ir rugpiūčio mėn. 9 dieną.

Visos ekskursijos bus Lietuvoje net 11 dienų — Vilniuje, Druskininkuose ir ekskursijos po vieną dieną į Kauną ir į Trakus.

Vladas Rasčiauskas pirmas pradėjo organizuoti keliones į Lietuvą ir jau nuvežė virš 20 grupių..

American Travel Service Bureau per ilgą eilę metų organizuoja šias keliones — yra patikima ir patyrusi įstaiga, jų grupės sujungia keliaujančius Amerikos ir Kanados lietuvius. Jei nesate dar Amerikos piliečiai — mes Jums patarsime ir paaiškinsime apie kelionei reikalingus dokumentus ir padėsime juos parūpinti.

Patyrę palydovai lydi kiekvieną mūsų grupę ir rūpinasi visais keliaujančių reikalais. Mūsų grupės pakeliui atgal dar sustoja Romoje, taigi ta pačia proga ne tik aplankysite gimines Lietuvoje, bet ir turėsite galimybių apžiūrėti gražiausią Europos miestą.

Nedelskite registruotis — laisvų vietų skaičius kas dieną mažėja, o dalyvių skaičius yra ribotas. Visos išvykimo datos garantuotos — kainos nustatytos ir yra pigesnės, negu bet kur kitur už 21-os dienos kelionę.

Visais kelionės reikalais ar iškvietimui giminių iš Lietuvos kreipkitės į:

AMERICAN TRAVEL SERVICE BUREAU
9727 South Western Avenue
Chicago, Illinois 60643 Telefonas 238-9787

Įstaigos darbo vaandos: pirmadieniais ir ketvirtadieniais nuo 9 val. ryto iki 9 val. vakaro; kitomis dienomis ir šeštadieniais nuo 9 val. ryto iki 5 val. po pietų.

TYPEWRITERS
Sales, Service, Rentals, Repairs
ALL BRANDS — including
OLYMPIA and HERMES
Typewriters — Adders
A & H BUSINESS MACHINES
3530 W. 63rd St. Tel. 925-8875

SPECIALŪS SIUNTINIAI Į LIETUVĄ
PILNAI APMOKĖTA
Gavėjas nieko nemoka

SPECIAL 1 $47.00
10 sv. Grynų kiaulienos taukų, 10 sv. kvietinių miltų, 10 sv. ryžių, 10 sv. cukraus.

VERTINGIAUSIA DOVANA, KĄ GALITE SIŲSTI JŪSŲ GIMINĖMS — DIRBTINO KAILIO PALTĄ.
Fantastiška vertybė — Didžiausias pasirinkimas Minkos spalvos paprasto ar dryžuoto), persiškų avelių ar Mouton.
PILNA KAINA TIK $99.00

10 SKARELIŲ $46.80
5 vilnonės skarelės su didelėm ar mažom gėlėm arba turkiškais raštais ir 5 šilkinės skarelės, visų spalvų. Oro paštu, pridėkite dar $8.50 daugiau.

KOMBINUOTA SPECIALIAI DIDELĖ VERTYBĖ $126.00
3 jardai medžiagos vyriškam žieminiam paltui, 100% vilnonė, 3 jardai medžiagos moteriškam žieminiam paltui, 100% vilnonė, 3½ jardo medžiagos vyriškam kostiumui, 100% vilnonė, 3 jardai medžiagos moteriškai žieminei suknelei, 100% vilnonė, 2 pakloděs (dvigubo dydžio), 2 užvalkalai, 6 turkiški rankluošiai.

REIKALAUKITE MŪSŲ NEMOKAMO NAUJO ILIUSTRUOTO KATALOGO.
Užsakykite Dabar.
Užsakykite tik per
INTERTRADE EXPRESS CORP.
125 E. 23rd Street
Penktas aukštas
New York, N. Y. 10010
TEL.: 982-1530
REIKALAUKITE MŪSŲ NEMOKAMO NAUJO ILIUSTRUOTO KATALOGO.

SATISFACTION GUARANTEED AND YOUR MONEY BACK
(PLUS INTEREST)

STANDARD FEDERAL
SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION OF CHICAGO
4192 Archer Avenue at Sacramento • Chicago, Illinois 60632 • 847-1140
ASSETS OVER $149,500,000. RESERVES OVER $13,500,000.
OFFICE HOURS:
Monday, Tuesday, Thursday & Friday 9 a.m to 8 p.m.
Saturday, 9 a.m. to 12 Noon • Wed., no business transacted

Lietuvos istorijos temos Lituanistikos instituto suvažiavime gegužės 29–30 d. Chicagoje

J. DAINAUSKAS

Suvažiavime iš 22 pagrindinių paskaitų, istorinėmis temomis buvo net 10 pranešimų, kuriuos padarė 5 seneseniosios ir 5 jaunesniosios kartos lietuviai mokslininkai. Atidaromajame posėdyje profesorius dr. J. Jakštas, pradėdamas kalbėti apie "Lietuvos istorikų darbus išeivijoje" pasakė: "Joks humanitarinis, visuomeninis mokslas nėra taip artimai susijęs su bėgamuoju gyvenimu, kaip istorija... atgavus nepriklausomybę, A. Šapokos žodžiais, pradėta ieškoti lietuvių Lietuvos praeityje". Emigracijoje atsidūrę, Lietuvos istorikai tęsė nepriklausomos Lietuvos istoriografiją. Kilo vis didesnis būtinumas tirti pirmykščius šaltinius ir pagal juos aiškinti mūsų praeitį. Taip pat suprasta būtinumas registruoti ir išeiviško gyvenimo kultūrinės veiklos paminklus, kur to darbo pradininkas buvo V. Liulevičius, JAV-se suorganizavęs Pasaulio lietuvių archyvą.

Prof. Z. Ivinskis nuo pat išeiviško gyvenimo pradžios ėmė organizuoti Lietuvos istorijos šaltinių rinkimą, daugiausia Romoje. Todėl atsirado Lietuvos istorijos darbai, besiremią Romos archyvų šaltiniais. Žymus šios rūšies darbininkas Romoje yra Gregorianumo prof. kun. P. Rabikauskas, kurio pagrindinė archyvinių studijų tematika sukosi apie Lietuvos jėzuitų provincijos veiklą. Jo pirmas darbas ir buvo apie Pašiaušės jėzuitų vienuolyną, o tolimesni — Medžiaga senojo Vilniaus universiteto istorijai, Sąrašas pirmųjų jėzuitų Vilniuje ir t.t. Romoje jėzuitų kolegijos istorijai tirti taip pat yra labai atsidėjęs prel. dr. J. Bičiūnas. Bene labiausiai į archyvinius Romos darbus įsitraukęs yra prel. dr. P. Jatulis.

Daug archyvinių studijų paskelbta periodiniuose leidiniuose: "Katalikų mokslų akademijos darbai", "Tautos praeitis" ir kit. Čia reikia paminėti ir vokiškus "Commentationes Balticae", su prof. Ivinskio bei prof. Jakšto straipsniais. "Lituanus" žurnale tilpo jaunųjų istorikų R. Misiūno ir J. Račkausko studijos.

Iš veikalų Lietuvos istorijos klausimais pranešėjas paminėjo kun. dr. A. Vaišnoros "Marijos garbinimas Lietuvoje", Igno Skrupskelio (jo šeimos rūpesčiu išleistas veikalas) "Lietuviai XVIII a. vokiečių literatūroje, A. Kučo "Kun. A. Staniukynas" ir J. Ereto "Kazys Pakštas". Toliau paminėta dr. V. Sruogienės "Lietuvos istorija", 'Lithuania 700 years' dvi laidas, kun. Ylos "Šiluva Žemaičių istorijoje", kelių JAV lietuvių katalikų parapijų istorijos, dr. Kučo peredaguotas ir papildytas veikalas "Lietuvių Romos katalikų susivienijimas Amerikoje", galįs būti pavyzdžiu kurios nors organizacijos istorijos veikalui, ir jo "Amerikos lietuvių istorija".

Jau spausdinama "Lietuvos vyskupų reliacijų" I-sis tomas (jų viso bus trys). Rengiami trys tomai "Lietuvos vyskupų informaciniai procesai", "Žemaičių vyskupijos diplomatinis kodeksas (2-jų tomų, kurių I-as jau spausdinamas). Tuose leidiniuose yra be galo daug duomenų apie visą DLK gyvenimą.

Lietuvos istoriografijoje daug dirbama, tačiau reikėtų, kad Lietuvos istorijos temomis rašančiųjų būtų kur kas daugiau, o dar labiau reikia rūpintis galimybėmis tuos rašinius paskelbti.

Istorinės temos suvažiavime buvo suskirstytos sekcijomis: 1) Senovė, šaltiniai, 2) XVI — XVIII amžiaus ir 3) XIX — amžiaus.

Prof. dr. J. Puzinas savo pranešime "Lietuvių kilmė ir jų gyvenamieji plotai naujausių tyrinėjimų šviesoje" apžvelgė įvairių laikotarpių mėgėjų ir mokslininkų bandymus aiškinti lietuvių kilmės, protėvynės ir gyvenamųjų ribų problemas. Jau II a. imta domėtis lietuvių ir prūsų kilmės klausimu, kada Albertus Stadensis prūsus kildino iš graikų. Toliau tą klausimą aiškino Dlugošas, XVI-me amž. Jedochus Willichus, Teodoras Narbutas ir kiti. XIV. a. pabaigoje ar XV a. pradžioje Lietuvoje susidarė kita teorija, kildinanti lietuvius iš romėnų, kuri ypač buvo išpopuliarėjusi XVI a., kada, skatinant valstybinį patriotizmą, kilo stipri reakcija prieš lenkų bajorus, besigiriančius savo kilmingumu. Tą teoriją puoselėjo M. Lietuvis, M. Stryjkovskis ir kiti. Lietuvius bandyta giminiuoti su heruliais, gotais, hetitais ir kit. Vis dėlto visos tos teorijos nebuvo pagrįstos moksliniais duomenimis, vadovautasi neretai visai nemokslėkais argumentais.

Pranešėjas kiek ilgiau sustojo ties dr. J. Basanavičiaus teorija, kuriąja lietuviai, girdi, yra kilę iš trakų. 1921 m. "Lietuvių tautoje" jis paskelbė savo ilgamečio darbo vaisius "Apie trakų frygų tautystę ir jų atsikėlimą Lietuvon". Kalbininkas K. Būga tai studijai nepripažinęs mokslinės vertės. Vis dėlto neseniai čekų archeologas K. Turnwaldas, bulgarų lingvistas I. Duridanovas ir rusų kalbininkas O. Trubačiovas pateikė naujų duomenų, kurie suaktualino tos trakiškos teorijos klausimą. Toliau pranešėjas priminė apie pašaipą, su kuria žiūrėjome į XIXa. romantininkų ir aušrininkų išvadžiojimus, kad senovės lietuvių gyventa prie Vyslos, Oderio bei Elbės. Paskutiniuoju metu visa eilė kalbininkų susidomėjo toponimika sričių, esančių į vakarus nuo Vyslos: Pamario, Mecklenburgo, Schleswig — Holsteino. Buvo rasta daug vietovardžių, visiškai giminingų su grynai baltiškais vietovardžiais, aptinkamais Prūsuose, Lietuvoje, Latvijoje ir anksčiau baltų gyventose rytinėse srityse. Panašių išvadų prieina ir archeologai. Neseniai miręs lenkų archeologas J. Antonowicz teigė, kad baltų vakarinė siena esanti Persantės upė Pamaryje. Žinoma, čia dar reikia daug papildomų studijų.

Baltų (kartu ir lietuvių) kilmės bei protėvynės klausimas gaimas spręsti tik proistorei ir kalbotyrai artimai bendradarbiaujant. Kalbotyra nustatė, kad lietuvių, latvių, apie 1700 m. išnykusi prūsų, kuršių, žiemgalių, sėlių kalbos tarpusavyje yra labai giminingos ir anksčiau jos sudarė vieną kalbą, kuria kalbantieji priklausė prie indoeuropiečių protautės. Naujojo akmens amžiaus pabaigoje ir žalvario amžiaus pradžioje jau turime susiformavusius atskirus indoeuropiečių kultūrinius vienetus, kuriuos galime identifikuoti su atskirų protaučių branduoliais, jų tarpe ir prabaltais. Apie 1300 pr. Kr. prabaltų srityje išsivystė baltų kultūra. Aiščių gyvenvietėms aiškinti daug padeda vandenvardžių tyrinėjimas. Tų vardų randame Dniepro baseine.

Pranešėjas kiek smulkiau sustojo prie Balstogėje veikiančios "Jotvos kompleksinės ekspedicijos" darbų, tyrinėjant jotvingių (sūduvių) problemą, darant kasinėjimus Suvalkų srityje.

Dr. V. Gidžiūnas O.F.M., savo pranešime "Lietuvos istorijos šaltiniai Vatikano archyve", išvardindamas Vatikano archyvų milžiniškus fondus, nupasakojo kuriame tų fondų galima tikėtis rasti medžiagos, liečiančios Lietuvos istoriją. Daugumas tų fondų turi tūkstančius tomų dokumentų. Čia prelegentas dalinai pakartojo prof. Jakšto pranešime minėtus faktus apie archyvinius darbus Romoje. Pranešėjas ragino rimtai organizuoti tų Vatikano rinkinių tyrinėjimą ir paramą juos tyrinėjantiems, išleisti jų paruoštus rinkinius ir rūpintis naujų tos rūšies darbininkų paruošimu, ne tik Vatikano, bet ir kitiems archyvams tirti. Darbą tame archyve sunkina faktas, kad jame nėra pilno katalogo, užtat, norint ką rūpimu klausimu rasti, kartais reikia peržiūrėti šimtus senų raštų tomų, rašytų įvairiausiomis kalbomis, su daugybe viduramžiais plačiai vartotų sutrumpinimų.

Kun. V. Bagdanavičius, kalbėdamas lietuviško koplytstulpio genezės klausimu, savo pranešimą pradėjo pabrėžimu, kad turtingumas simbolių, sutelktų lietuvių kryžiuose, leidžia į juos žiūrėti kaip į religijų istorijos paminklą. Čia randame ir saulės simboliką, kuri yra nugalėjusi mėnulio simboliką; čia yra ir stalas, kaip altorius aukoms, ir stulpas ir stogas su sava religine simbolika.

Lietuviškus koplytstulpius pranešėjas riša su Didžiųjų akmenų megalitine kultūra, kurios kūrėjai yra akmeninių stulpų, vadinamų menhirais, statytojai arba jų palikuonys. Pirmasis bruožas, kuris jungia megalitinę galvosenų su lietuviško kryžiaus galvosena yra jų abiejų nepaveikslinis pobūdis, nes lietuviškas kryžius yra simbolinis, o ne atvaizdinis paminklas. Jis nevaizduoja žmogaus, o tai yra pats charakteringasis megalito bruožas. Megalitinis paminklas gali būti lygiai tiek mirusio žmogaus dvasios nusėdimo vieta arba šiaip trancedentinės būtybės nusėdimo vieta. Šios dvi nežemiškų būtybių rūšys megalitinėje kultūroje neturi tarp savęs konflikto. Su menhiru lietuviško kryžiaus panašumas glūdi tame, jog jie statomi ne tik ant kapo, bet ir šiaip kitur, nes menhirų kultūros požiūriu paminklas yra dvasios sostas.

Lietuviškas stogiastulpis yra savitas dviejų religinių simbolikų, žinomų religijų istorijoje, derinys: medinio stulpelio ar stulpo ir kraiko, arba pastogės. Čia pranešėjas citavo daugybės tyrinėtojų — autorių duomenis apie kryžiaus kilmę, o ypač apie paskiras kryžiaus sudėtines dalis, kurių tarpe stulpas ar stulpelis pats vienas yra religinis simbolis.

Toliau pranešėjas sustojo plačiau prie trikampės statulėlės ir stogo kraiko. Įvairios archeologinės stabų liekanos rodo, kad daug jų vis turi konuso, varpo, trikampio formą, kuri rišasi su kraiku, smailiu stogu.

Klausimas, kuris simbolis: smailagalys ar kraikas yra senesnis kaip religinis simbolis? Lietuvių kryžiastulpy tos abi religinio simbolio formos derinasi be konflikto, kokį, pranešėjo manymu, išgyvenusi senoji Egipto kultūra, nesuderindama piramidės su obelisku, nors ir bandydama piramidės formą įjungti į obeliską. Žinoma, mūsų kryžiastulpių paskirų elementų religiškumas yra taip senas, jog daug kas tapo užmiršta.

(Bus daugiau)

Ne vien tik veikti, bet ir kurti

(Atkelta iš 3 pusl.)

tams ir realistams dailininkams.

A. Valeška priminė, kaip daug kainuoja meno praodų suorganizavimas, o net vadovybės žmonės dažnai jomis nesidomi.

Dr. Rekašius siūlė pasiųsti knygų į Vilniaus universitetą, panaudojant L. fondo lėšas. Klausė, kokį vaidmenį šioje kultūrinėje politikoje vaidina Lietuva.

Prof. A. Vasys dėkojo Liet. fondui ir Švietimo tarybai už lituanistinių studijų rėmimą Fordhamo universitete, kur lituanistika jau yra 14 metų. Ypač dėkojo už stipendijas, nes studentui pragyvenimas New Yorke išlaidingas. Pasisakė, kad dėl lituanistinių studijų galimybių Lietuvoje susirašinėjęs su Lietuvoje esančiais žmonėmis ir jie tuo reikalu buvo skeptiški. Dr. Remeikis siūlė neiti kompromiso keliu, nusilenkiant viešajai opinijai, kai sprendžiamas klausimas Lietuvoj spausdintų leidinių čia panaudojimo reikalu. Reikia studijuoti išleidžiamų lėšų veiksmingumą. Pvz. pigiau būtų mokytojams straipsnius multiplikuoti rotatoriumi.

Kun. V. Badganavičius manąs, kad šios dienos seminare yra išryškėję keletas gairių, kurios priimtinos. Pirmiausia — mes turime eiti į tas sritis, kurių šiandieninėje mūsų kultūrinėj veikloj trūksta. Tą Kavolio minėtą hereziją reikia suprasti kaip ieškojimą to, ko mums trūksta. Antra, kurti tai, ko Lietuvoj negalima.

J. Dainauskas priminė, kad lietuvio vaikas lietuviu darosi ne organizacijoj, o šeimoj. Mokykla ir organizacija čia yra tik pagalbinės priemonės.

K. Bradūnas pastebėjo, kad reikia labiausia kreipti dėmesį į tai, ar bus rezultatai iš duotos paramos, ar ne. Fondas turi daugiausia dirbti dabarčiai. Taupymas ateičiai gali būti rizikingas, jei ateis laikas, kai nebus ko remti.

Dr. Keblys, uždarydamas svarstybas, pasidžiaugė, kad buvo iškelta pozityvių minčių ir susirinkusieji parodė geležinę kantrybę.

J. Pr.

NAMŲ TAISYMO DARBAI

Staliaus, dažymo ir visus kitus darbus atlieka lietuvis — labai prieinama kaina.

SKAMBINTI RE 7-9615

Nuo 1914 Metų

Midland Savings aptarnauja taupymo ir namų paskolų reikalus visus mūsų apylinkės. Dėkojame Jums už mums parodytą pasitikėjimą. Mes norėtume būti Jums naudingi ir ateityje.

Sąskaitos apdraustos iki $20,000.00

Frank Zogas, President

MIDLAND SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

4141 ARCHER AVENUE CHICAGO, ILLINOIS 60632 PHONE: 254-4321

5% All accounts compounded daily — Passbook Savings paid quarterly.

INSURED

6% 2 Years Savings Certificates (Minimum $5,000)

Muziejaus

retenybė

PASKUTINIAI NEPRIKLAUSOMOS LIETUVOS LAIKŲ PRISIMINIMAI!

. . . .Dar turime pardavimui baigiančių pranykti lietuviškų monetų. 5 litų — J. Basanavičius, 10 litų — Vytautas Didysis, 10 litų — prez. A. Smetona ir kitos. Kainoraštis pareikalavus.

P. ZABLOCKIS, 2333 Ontario St., Vancouver, B. C., CANADA

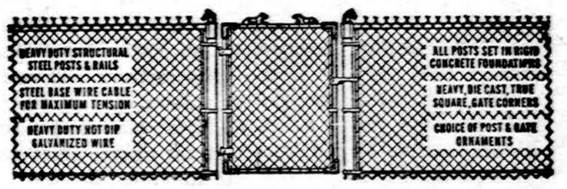

DENGIAME STOGUS

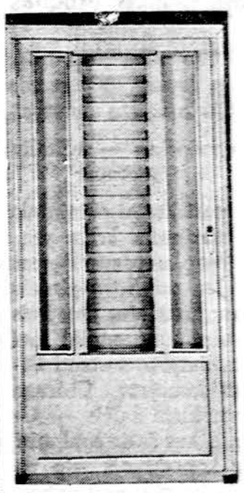

ALUMINIJAUS RYNOS (Gutters) vandens nubėgimui.

Nerūdija ir nereikia dažyti.

TVOROS: įvairiausio aluminijaus, plastikos, plieno, įvairių spalvų.

STOGELIAI

DURYS - LANGAI: įvairių spalvų ir kainų.

Naujausi žieminiai balto emalio ir "stainless steel" langai.

Apkalame aluminijum medines namo dalis.

KOSTAS BUTKUS

Telef. — PRospect 8-2781

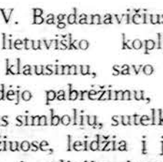

MARQUETTE PHOTO SUPPLY

IR MĖGĖJAMS

Daug sutaupysite pirkdami čia įvairių filmų foto aparatus bei jų reikmenis. Pasinaudokite patogiu planu atidedant pasirinktus reikmenis ypatingai progai. Pilnai užbaigtų foto nuotraukų aptarnavimas. Atidara pirmad. ir ketvirtad. vakarais iki 9 val.

REIKMENYS FOTOGRAFAMS

3314 West 63rd Street

Chicago, Illinois 60629

Telef. PRospect 6-8998

ROOSEVELT PICTURE FRAME COMPANY

Manufacturers

Rankomis išpiaustyti paveikslų rėmai — pritaikinti paveikslams ir skelbimams, rėmai — metalu aplieti rėmai.

2400 So., Oakley Ave., Chicago

Tel. Virginia 7-7258 - 59

Cosmos Parcels Express Corp.

Licensed by VNESHPOSYLTORG

Gerai pažįstama firma, kuri, per daugelį metų skubiai ir tiksliai patarnauja savo skaitlingą klijentūrą, siunčiant

DOVANAS-SIUNTINIUS Į LIETUVĄ, LATVIJĄ, ESTONIJĄ, UKRAINIJĄ ir t. t.

GAVĖJAS NIEKO NEMOKA.
TŪKSTANČIAI KLIJENTŲ PATENKINTI.
VISI SIUNTINIAI APDRAUSTI.
GARANTUOTAS SKUBUS IR TIKSLUS PRISTATYMAS.

Visuose mūsų skyriuose rasite didelį kiekį įvairių aukštos kokybės prekių prieinamomis kainomis.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

affiliated with PODAROGIFTS, INC.

priima užsakymus dovanų pažymėjimams, automobiliams, šaldytuvams televizijų aparatams, radijo transistoriams, magnetofonams (tape recorders) ir daug kitiems dalykams, taip pat BUTAMS savo giminėms ir draugams gyvenantiems Lietuvoje ir Sovietų Sąjungoje.

Informacijų ir nemokamų katalogų prašykit mūsų vyriausioje įstaigoje ir visuose mūsų skyriuose.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

45 West 45th St., New York, N. Y. 10036

Tel. — 212 - 245-7905

SKYRIAI:

NEW YORK, N. Y. 10003, 39 Second Avenue	Tel.: AL 4-5456
NEW YORK, N. Y. 10011, 135 W. 14th Street	CH 3-2583
BROOKLYN, N. Y. 11211, 370 Union Avenue	EV 4-4952
BOSTON, Mass. 02118, 271 Shawmut Avenue	LI 2-1767
BOSTON, Mass. 02127, 389 West Broadway	268-0068
BUFFALO, N. Y. 14206, 332 Fillmore Avenue	TL 6-2674
CHICAGO, Ill. 60622, 2222 West Chicago Avenue	BR 8-6966
CHICAGO, Ill. 60608, 3333 S. Halsted Street	WA 5-2737
CLEVELAND, Ohio 44134, 5879 State Road	884-1738
IRVINGTON, N. J. 07111, 762 Springfield Avenue	ES 2-4685
GRAND RAPIDS, Mich. 49504, 636-38 Bridge St. N. W.	GL 8-2256
HAMTRAMCK, Mich. 48212, 11333 Jos. Campau Avenue	365-5255
HARTFORD, Conn. 06114, 200 Franklin Avenue	246-9274
LAKEWOOD, N. J. 08701, 241 Fourth St.	FO 3-8569
LOS ANGELES, Calif. 90022, 960 S. Atlantic Blvd.	AN 1-2994
NEW HAVEN, Conn. 06511, 1329 Boulevard	LO 2-1446
NEWARK, N. J. 07106, 698 Sanford Avenue	373-8783
PASSAIC, N. J., 176 Market Street	GR 2-6387
PATERSON, N. J., 99 Main Street	274-6400
PHILADELPHIA, Pa. 19122, 1214 N. 5th Street	PO 3-4818
PITTSBURGH, Pa. 15203, 1307 E. Carson Street	HU 1-2750
SAN FRANCISCO, Calif. 94115, 2076 Sutter Street	FI 6-1571
WATERBURY, Conn., 905 Bank Street	PL 6-6766
WARREN, Mich. 48092, 29200 De Quindre, ½ Block North of 12 Mile Road	Tel.: 751-6760/1
WOODHAVEN, N. Y. 11421, 94-08 Jamaica Ave.	Tel.: 441-4712
WORCESTER, Mass. 01610, 169 Milbury Street	SW 8-2868
YOUNGSTOWN, Ohio 44503, 309 W. Federal Street	RI 3-0440
IRVINGTON, N. J. 07111, 1082 Springfield Avenue	374-6446

CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

B. R. PIETKIEWICZ, Prez.

2555 West 47th Street Tel. LA 3-1083

PLENTY OF FREE PARKING SPACE

5¼% Mokamas už Vienų Metų Certificatų sąskaitas Minimum $5.000.00

INSURED

5% Naujas aukštas dividendas mokamas už investavimo sąskaitas.

PINIGAI ĮNEŠTI IKI 15 D. PELNO NUOŠIMČIUS NUO 1 D

Dividendai mokami sausio ir liepos mėn. 31 d.

VALANDOS: PIRMAD. ir KETVIRTAD. ... 9 v. r. iki 9 v. v.
ANTRAD. ir PENKTAD. ... 9 v. r. iki 5 v. v.
ŠEŠTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. — Trečiad. uždaryta.

Perskaitę Draugą, duokite kitiems pasiskaityti

Palikimas teatro mylėtojui

P. SVILIUS

Amerikietis dramaturgas Tennessee Williams sako, kad scenos veikalas sukuriamas prie stalo, tačiau jis gimsta scenoje. Toks naujo Anatolijaus Kairio veikalo "Palikimo" gimimas įvyko praėjusį šeštadienį, o pakartotas dar ir praėjusį sekmadienį ir pirmadienį. Į sceną šią jau kiek seniau išspausdintą dramą išvedė komp. Darius Lapinskas, triveiksmį veikalą režisuodamas, pasirūpindamas muzika, scenarijumi ir scenos efektais.

Drama, išskyrus pirmą veiksmą, nėra realistinė, todėl ir pastatymas nebuvo realistinis, tačiau jis nebuvo, kaip kas tikėjosi, gąsdinančiai modernus. Vis dėlto manytume, kad ir labai geros šalutinės priemonės nustelbė žodį, kuris dramoje vis tiek visais laikais buvo ir tebėra labai svarbus. Kad taip yra, liudija ir įvairūs, su labai minimaliomis šalutinėmis priemonėmis daromi rečitaliai.

Pats vaidinimas buvo kiek kitoks, negu autoriaus parašyta. Gana įdomi voko paslaptingumo scena iš trečio veiksmo buvo atkelta į pirmąjį ir tuo lyg ir susilpninta įtampa. Visus tris spektaklius žiūrovai labai šiltai priėmė, tačiau šiame nuo žemės pakeltame pastatyme vis dėlto norėjosi ir tradicinio charakterio, jaučiančio, kenčiančio ir mylinčio ir kovojančio, laimėnčio ar pralaimėnčio žmogaus, nenustelbiamo pagalbinių, tegu ir labai išradingų ir įdomių priemonių. Antrasis veiksmas bene buvo pats įdomiausias, gerai ir įdomiai buvo išspręstas pono M. ir pono N. dviejų personažų įvedimas. Žmogiškos šilumos buvo pajusta Auksinuko (Vyt. Beleška) ir Padaužos (Edv. Momkus) atliktuose vaidmenyse. Auksinukas susilaukė labai šilto įvertinimo, puikiai suvaidintu hipio epizodu.

Veikalo turinys yra aktualus, konkrečiai liečiąs mūsų šiuolaikinį gyvenimą. Mirštąs profesorius palieka palikimą savo brolvaikiams, kurį gana sunku pasidalinti, nes vienam palieka biblioteką, o kitam iš mirties žemės krauju rašytą laišką. To laiško labai reikia ponui M., kad išgelbėtų savo vaiką Auksinuką iš dvasinės mažakraujystės. Ponas M. savo sūnų auklėjo taip, kad jis nežinotų nieko apie kraštą, iš kurio kilę jo tėvai, kad brangintų pinigus ir gyventų pertekęs turtais. Iš Sibiro atsiųstas laiškas, rašytas kankinių krauju, yra tautos gyvybės simbolis. Tik tas laiškas gali išgelbėti Auksinuką nuo dvasinės anemijos. Tačiau šitai jau pavėluota. Tik jaunieji Gabija ir Tauras įsisąmonina dėdės palikimo prasmę, jie tiki, kad iš mūsų pačių prasimuš atgimimo versmė.

Šiame, tikrai gilios idėjinės prasmės veikale, vaidino Laima Rastenytė, Liucijus Alenskas, Rimvydas Vasiukevičius, Daiva Petersonaitė, Tomas Martis, Nora Spurgytė, Daiva Valaitytė, Gintaras Čepėnas, Linas Regis, Kęstutis Kazėnas, Mindaugas Mikutaitis, Živilė Podytė, Nora Spurgytė, Nijolė Sparkytė, Edvardas Momkus, Vytautas Beleška.

Apšvietimas Jono Jurkaus.

Baigiant tegalima pasakyti, kad veikalo nemačiusieji daugiau ar mažiau save nuskriaudė. Visuomenė turėtų būti dėkinga LB Kultūros fondo Jaunimo teatrui, gražiai apjungusiam eilę akademinio jaunimo ir davusiam jau ne vieną pastatymą.

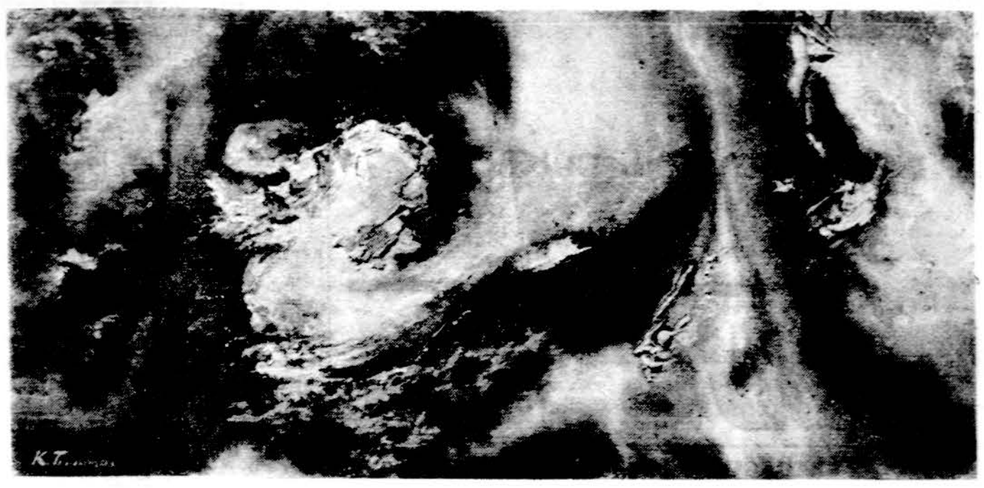

Kęstutis Trimakas **Skrydis (akrilika)**
Iš "Dailės" grupės parodos, įvykusios Čiurlionio gale rijoje, Chicagoj, gegužės mėn. 15-23 d.
(Nuotr. Lietuvių foto archyvo)

LIETUVOS GYVENTOJAI IR URBANIZACIJA LITUANISTIKOS INSTITUTO SUVAŽIAVIME

Pokario meto okupuotosios Lietuvos gyventojų klausimai buvo nagrinėti moksliniame demografijos posėdyje gegužės 29 d. Chicagoje. Šioms problemoms buvo paskirti du pranešimai: Dr. Zenono Rekašiaus, Nordwestern u-to profesoriaus, "Lietuvos gyventojų kaita pokario metu" ir St. Joseph's kolegijos prof. dr. Tomo Remeikio "Kontroliuotos urbanizacijos bandymai, atsiekimai ir perspektyvos Lietuvoje".

Dr. Z. Rekašius palietė okup. Lietuvos gyventojų kaitą pokario metais, nurodydamas, kad 1945 m. buvo 2,630,000, 1959 m. 2,711,000 ir 1970 m. 3,129,000 gyventojų. Lietuva karo ir pokario metais patyrė didelius gyventojų nuostolius, žuvusiais, nužudytais, ištremtais, repatrijavusiais į Lenkiją ir kt. Gyventojų skaičių veikė ir rusų bei kitų slavų tautybių kolonizacija. Karui pasibaigus, gimimų skaičius buvęs smarkiai kritęs, tačiau gimimai ėmė didėti nuo 1954 m., t. y. nuo Stalino mirties, kai gyvenimo sąlygos pagerėjo.

Ir vienas ir kitas prelegentas iškėlė didžiulį Lietuvos kaimo ir miesto gyventojų santykio pasikeitimą, kuris glaudžiai rišasi su pokario metais išaugusiu urbanizacijos plėtimu. 1970 m. surašymo duomenys parodė, kad daugiau kaip 50 proc. okup. Lietuvos gyventojų jau gyvena miestuose. 1970 m. surašymo duomenys parodė tokį didesnių Lietuvos miestų gyventojų skaičių: Vilnius — 371,700, Kaunas — 306,200, Klaipėda — 139,900, Šiauliai — 92,-800, Panevėžys — 73,500, Alytus — 27,900, Marijampolė—28,700, Ukmergė — 21,600, Telšiai — 20,200. Sovietų valdžia, kurdama pramonės įmones, stengiasi drauge riboti ir Lietuvos miestų gyventojų skaičių, tačiau ne visada tai vyksta, nes Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai ir kiti miestai jiems skirtą kontingentą beveik pasivijo, o kai kurie miestai jį jau net prašoko. Didžiausiais miestais bei rajoniniais pramonės centrais stengiamasi išauginti Vilnių, Kauną, Klaipėdą, Plungę, Šiaulius, Panevėžį, Uteną, Alytų ir Marijampolę.

Br. Kv.

Mirė Marcel Dupre

Pasaulinio garso vargonų muzikos virtuozas ir kompozitorius prancūzas Marcel Duprė mirė gegužės 31 d. Meudon priemiestyje, Prancūzijoj. Maestro jau buvo 85 metų. Netrumpame savo amžiuje su vargonų muzikos koncertais jis daugelį kartų yra išvažinėjęs visą pasaulį, neaplenkdamas nei Jungtinių Amerikos Valstybių. Jo paties vargonų muzikai skirti kūriniai daugiausia yra virtuoziškos jo improvizacijos, tik vėliau jo paties užrašytos, išlygintos ir galutinai atbaigtos. Iš tokių improvizacijų išaugo kone visi žymieji jo kūriniai, kaip "Symphonie — Passion", "Le Chemin de la Croix" ir kt. Didžioji dalis jo kūrybos yra gilios religinės nuotaikos, kaip oratorija "La Vision of Jacob" ir kt.

Kompozitorių suvažiavimas Vilniuje

Gegužės 5—8 d. Vilniuje vyko, po penkerių metų pertraukos, Kompozitorių sąjungos šeštasis suvažiavimas. Jį atidarė seniausias kompozitorius —J. Karosas.

Iš naujųjų kūrinių, lietuviai muzikai okup. Lietuvoje penkiuose vakaruose pateikė simfoninę, kamerinę, chorinę ir vaikų muziką.

Iš naujų veikalų buvo atlikti: V. Jurgučio vokalinis - instrumentinis kūrinys "Vyriškos novelės", V. Barkausko Antroji simfonija, G. Kuprevičiaus Koncertas smuikui ir vargonams. Su choriniais kūriniais pasirodė kompozitoriai B. Dvarionas, V. Bagdonas, V. Barkauskas, V. Paltanavičius ir kt. (E.)

Dail. Leonas Urbonas grįžta Australijon

Paviešnagėjęs 14 mėnesių JAV ir Kanadoje, šis visu gyvenimu labai dinamiškas Australijos lietuvis dailininkas šiuo metu grįžta vėl Australijon, pakeliui dar žadėdamas vieną kitą savaitę užtrukti Naujojoj Zelandijoj. Parstarųjų šešerių metų bėgyje Leonas Urbonas Šiaurės Amerikoje lankėsi du kartus, rengdamas čia įvairiose galerijose savo darbų parodas, skaitydamas paskaitas ir pateikdamas savo įspūdžius periodinės spaudos puslapiuos. Tiek jo tapybos parodos, tiek paskaitos čia susilaukdavo ne kartą gana prieštaringo vertinimo. Dviem savo lankymosi atvejais Šiaurės Amerikoje Leonas Urbonas čia buvo surengęs 17 savo darbų parodų: 6 pirmu atveju ir 11 antruoju. Vienuoliktoji paroda kaip tik atsidarys birželio 20 d. "Niagara Falls Art" galerijoj, Niagara Falls, Kanadoj. Po savo abiejų viešnagių Šiaurės Amerikoje, dailininkas čia palieka 439 darbus. Jie yra arba parduoti parodų metu arba padovanoti tai ar kitai institucijai, o taipgi bičiuliams.

Žymaus teologo mirtis

Vienas iš pirmaujančių dabarties protestantų teologų — kun. prof. Reinhold Niebuhr — mirė birž. 1 d., sulaukęs 78 m. amžiaus. Jis buvo vienas iš steigėjų Pasaulio bažnyčių tarybos. Net 32 metus dėstė Jungtinėje teologijos seminarijoje ir yra parašęs daugiau kai 20 knygų.

Jakubėno mokinių rečitalis

Vlado Jakubėno fortepijono studijos mokinių rečitalis įvyks penktadienį, birželio mėn. 11 d. Jaunimo centre, Chicagoj, 7:30 val. vakaro. Dalyvaus netoli trisdešimt mokinių; jų tarpe, šalia pradedančių, yra ir visa grupė pažengusių, kurie atliks koncertinio pobūdžio Chopino, Beethoveno, Brahmso, Scarlatti, iš naujesnės muzikos — Cl. Debussy ir Bela Bartoko kūrinius. Iš lietuviškos muzikos bus atlikta keletas M. K. Čiurlionio ir E. Laumenskienės fortepijono miniatiūrų.

Leonas Urbonas **Tapyba**

PETE'S AUTO REPAIR
Taisau MOTORUS, STABDŽIUS, Transmisijas Starterius, Alternatorius, Motor Tune-up. Ir kitus pataisymus. PETRAS PIŠNYS, sav., 6211 - 15 South Damen Avenue — TEL. 737 - 3988.

Joe Wentz Ford, Inc.
Authorized Sales & Service
FOR YOUR BEST DEAL — Call
445-5000

WAGNER & SONS
Typewriters — Adding Machines — Checkwriters
Nuomoja — Parduoda — Taiso
NAUJOS NAUDOTOS
Virš 50 m. patikimas patarnavimas
NAUJOJE VIETOJE
5610 S. Pulaski Rd., Tel. 581-4111

GĖLĖS
Vestuvėms, banketams, laidotuvėms ir kitokioms progoms
GUŽAUSKŲ
Beverly Hills Gėlinyčia
2443 W. 63rd Street, Chicago, Illinois
TEL. PR 8-0833 — PR 8-0224

MAZEIKA & EVANS
FUNERAL HOME
THREE
AIR-CONDITIONED CHAPELS
Parking Facilities
6845 SOUTH WESTERN AVE. REpublic 7-6000

EUDEIKIS
DOVYDAS P. GAIDAS — GERALDAS F. DAIMID
Laidotuvių Direktoriai
Trys Moderniškos Koplyčios
4330 South California Avenue
Telefonai: LA 3-0440 ir LA 3-9852
4605-07 South Hermitage Avenue
Telefonas — YArds 7-1741-2

FRANK'S TV and RADIO, INC.
3240 SO. HALSTED STREET Telef. — CA 5-7252
DIDELIS PASIRINKIMAS ĮVAIRIAUSIŲ TELEVIZIJOS, RADIO STEREO APARATŲ PARDAVIMAS IR TAISYMAS
SPALVOTOS TELEVIZIJOS APARATAI

Kas tik turi gerą skonį,
viską perka pas Lieponį!
LIETUVIŲ PREKYBOS NAMAI
LIEPONIS
FURNITURE CENTER, INC.
Marquette Pk., 6211 So. Western PR 8-5875
Pirmadieniais ir ketvirtalieniais nuo 9 iki 9:30 Kitom dienom nuo 9 iki 6 val. vakaro Sekmadieniais nuo 12 iki 5 popiet

PETKUS
MARQUETTE FUNERAL HOME
— TĖVAS IR SŪNUS —
TRYS MODERNIOS KOPLYČIOS
2533 West 71st St. Telef. GRovehill 6-2345-6
1410 S. 50th Ave., Cicero TOwnhall 3-2108-09
AIKŠTĖ AUTOMOBILIAMS STATYTI

Dabar yra pats geriausias laikas
įsigyti nuosavus namus,
pasinaudojant mūsų
sumažintu nuošimčiu
ant preferuotų
paskolų.
Juozas F. Gribauskas
Vedėjas
Saint Anthony Savings
Darbo Valandos — Kasdien nuo 9:00 iki 5:00; Pirmadieniais nuo 9:00 iki 8:00; Šeštadieniais nuo 9:00 iki 1:00; Trečiadieniais uždaryta.
1447 South 49th Court / Cicero, Illinois 60650 / Phone 656-6330

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIAI
Lietuvių Laidotuvių Direktorių Asociacijos Nariai
STEPONAS C. LACK (LACKAWICZ) IR SŪNŪS
2314 W. 23rd PLACE Tel. VIrginia 7-6672
2424 W. 69th STREET Tel. REpublic 7-1213
PETRAS BIELIŪNAS
4348 S. CALIFORNIA AVE. Tel. LAfayette 3-3572
ANTANAS M. PHILLIPS
3307 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-3401
POVILAS J. RIDIKAS
3354 S. HALSTED STREET Tel. YArds 7-1911
JURGIS F. RUDMIN
3319 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-1138-1139
VASAITIS — BUTKUS
1446 S. 50th AVE., CICERO, ILL. Tel. OLympic 2-1003
LEONARD BUKAUSKAS IR SŪNUS
649 East 162nd Street, South Holland
10821 South Michigan Avenue, Chicago
TEL. — CO 4-2228

SPYGLIAI IR DYGLIAI

REDAGUOJA DR. S. ALIŪNAS

UNCIJOS IR TONOS

Sunku šiais laikais suprasti, ko kiek žmoui reikia . Vieniems reikia ko nors uncijomis, o kitiems reikia ko nors tonomis. Kad ir ko kiose žodžių kautynėse, daugelis norėtų kad tave apmėtytų uncijomis, bet kad kitą apkrautų tonomis būtais ir nebūtais kaltinimais. Vaikai lituanistinių dalykų težino uncijomis, bet tėvai ir vaikai nori, kad jiems negailėtumei pagyrimų tonomis.

Žinoma, svarbiausia kaip išmokti, kad unicijos daugiau svertų negu tonos. Komunistinėj sis-.temoj, tai prisimename gegužės pirmosios proga, uncijos visada daugiau sveria negu tonos. Štai iš mėnulio jie sako pargabeno dulkių, ir giriasi, kad jų kažkokie ratai gudresni už amerikiečius, kurie ten jau buvo išlipę ir steigs mėnulyje buvusių draugiją, panašiai kaip lietuviai, kurie steigia šakiečių, biržėnų ar Anglijoj gyvenusių ar Argentinoj buvusiųjų klubus. Komunistai sako, kad jų dulkės iš mėnulio yra svarbesnės už amerikiečių atgabentas iš mėnulio tonas uolienų, nes kas iš akmenų komunistinei gerovei, jų į Lenino barzdą neįdėsi, o dulkių gali įbarstyti. Sako, kad Amerika turinti pasikeisti su komunistais mėnulio akmenimis ir tas pasikeitimas galėtų būti priimtas, bet amerikiečiai trenkia svaro mėnulinę uolieną į sovietinį langą, o Maskva tik dulkelėm į Dėdės Samo langą tegali pabarstyti. Šiaip ar taip, komunistai dulkių parsigabeno uncijomis, jeigu jų nepagramdė iš Amerikos dovanotų uolienų, o rėkia tonomis, nes tikisi, kad komunistinis riksmas nusvers kapitalistiškas tonas.

Nereikia manyti, kad komunistai visada tik peikia kas kapitalistiška. Tai būtų, taip sakant, gryna komunizmo šmeižtas. Komunistai visai nesigiria savo šaunia skerdimo technika ir jie mano, kad jei ką kapitalizmas nužudė, tai yra daug reikšmingiau. Kapitalistiniais Lietuvos laikais sušaudė keturis komunistus, jiems dabar stato paminklus, rašė eiles ir rašys, nes tai kapitalistų darbas. Gi patys komunistai švariai galveles nukapojo šimtam lietuvių komunistų, o kadangi tai komunistinis darbas, tai niekam tikęs ir tuos negyvėlius tik pavadina reabilituotaisiais, atseit tik atgaivina, bet jokių poemų ir statulų nerodo.

Uncijos ir tonos visada buvo reikšmingos gyvenime, ne tik oficialiuose pokalbiuose, bet ir kasdienybėje. Pavz. išgeri tik kelė tą uncijų, o kiaulysčių po to pridarai tonas, arba išspausdini tik uncijas sveriantį rašinėlį, o bėdos iš to išeina tonos. Nė uncijos nesveriąs koks nors plepalas solidžiausius vyrus iš kojų išverčia.

Atliko kokį uncijos darbelį, nuėjo, iškepė ar parašė, o padėkos pageidautų tonomis, na, žinoma, ir nėra ko gailėti, į menus per naktį prasimušė, ir reikia, taip sakant, skelbti, kad tai talentų tonos. Daktarai sako, kad taukų uncija toną sveriantį vyrą į kapus nuvaro, uncijėlę sveriąs doleris tonas reputacijos suteikia. Taigi uncijos duoda tonas vienokių ar kitokių gėrybių, bet tona ambicijų teneša tik uncijas pelno. Žodžiu, uncija ir tonos mūsų gyvenime reikšmingi dalykai, tik reikia žinoti kur ir kada už ko griebti, už uncijos ar tonos.

J.Ž.

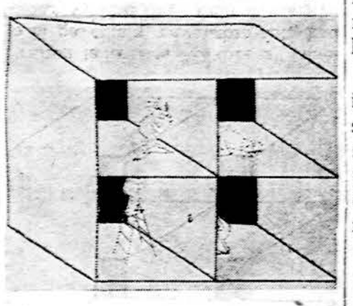

Prahos laikraštis "Dikobraz" įsidėjo šį paveikslą, pavaizduojantį, kad dabar vyriausybė Čekoslovakijoje įpareigoja piliečius sekti savo kaimynus, kad, taip sakant, jie vienas kitą išsaugotų ant kelio į komunizmą.

MOKSLIŠKI SPRENDIMAI

Lietuvis mokslininkas

Tiesa, mes lietuviai irgi turime iš Europos atvykusių mokslininkų. Bet kokie reikalai jiems rūpi? Jie irgi stengiasi "pasireikšti", jie tenkinasi tuo, kad bando švento Kazimiero plauką skaldyti.

Nezaležnikų kun. **V. Valadka**
(Ištrauka iš jo knygos "Už laisvą lietuvį" 197 p.)

Talentingai parašyti neparašyti kūriniai

"P. Cvirka yra patsai talentingiausias lietuvių tautos beletristas. Tai sakau vadovaudamasis ne tik tuo, ką jis sukūrė, bet ir tuo, ką jis būtų sukūręs".

R. Mizara
"Atsiminimai apie P. Cvirką".

ŽVEJOTI BESIRUOŠIANT

Vyras, ruošdamasis prie vandens gaudyti žuvį, namuose pasiliekančiai savo žmonai:

— Man regis, kad nieko neužmiršau pasiimti: štai po ranka meškerės, atsarginiai kabliukai, krepšys pagautą žuvį laikyti, užkanda...

— Jei neužmirši iš gyvatvorės išsiimti savo ten užslėptą alų, tai turėsi visą meškeriojimui reikalingą įrankių komplektą, — juokais primena žmona.

— — —

— Veido milteliai vyrą patraukia, o kepimo milteliai vyrą palaiko.

Gomulka eina išpažinties pas Chruščiovą, už tai partija taip kirto, kad abu nuvirto.

VIOLETOS MIRTIES VALANDA

"Kai Violeta po paskutinės arijos tiksliai ir dramatiškai krito ant Alfredo rankų, kai tas lūpomis įsisiurbė į mirštančios kaklą, tai ponia F. eilėje, nosinaite šluos tėsi ašarą ir man pačiam gomury kamuolys atsirado".

Al. Nakas

VAŠKAS IR AKMUO

"Širdis virsta į vašką, skaitant apie 8 asmenų šeimą, sukištą dvie jų kambarių bute, ir į akmenį, kai ta pati šeima maldauja išnuomoti jai 5 kambarių butą savo name..."

N. Gailiūnienė

RAMUS KRAŠTAS

"Kitoj pusėj Ramiojo vandenyno gražiose pakrantėse išsidėstęs ramus Sidnėjaus miestas. Žemė nedreba tenai, rasinių riaušių nei kovų nėra.

Ramu tenai. Kartas nuo karto iš Jugoslavijos kerštą atsinešęs serbas susprogdina kroatą. Kitą sykį kroatas — serbą. Savo laikraščio redaktoriui lietuviai, kumščiu į nosį nepataikę, akinius sumuša".

Leonas Urbonas

SMAGIOS ATOSTOGOS

Susitikę draugai dalinasi įspūdžiais. Vienas jų sako:

— Žinai, ištisą mėnesį atostogavau.

— O koks buvo oras?

— Nieko sau. Tik du kartu lijo. Pirmą kartą lijo dešimtį dienų, o antrą kartą lijo dvidešimt dienų.

— Tikriausia žvakes uždegė tam, kad negalėtume išskaityti aukštų kainų.

ABEJONĖ

Mažame restoranėlyje įkaušęs svečias nusikabina paltą nuo kabyklos ir jėga bruka rankas į rankoves.

— Jūs ponas Smitas x —paklausia jį vyriškis, sėdintis už gretimo staliuko.

— Ne. O koks reikalas!

— Atleiskite, bet aš pamačiau, kad jūs velkatės pono Smito paltą, o Smitas tai esu aš.

— — —

"Namas, pastatytas ant silpnų pamatų, sugriūva".

Kęst. Girnius

Geras tonas

Švarindamas leksikoną
Paėmė jis gerą toną,
Keikės neseniai penkiom,
O dabar tik dviem kalbom.

Pr. Raščius

PRIVATUS IR KOLEKTYVINIS

— Noriu sužinoti, kuo skiriasi individualus sodas nuo kolektyvinio?

— Tuo, kad individualiame sode žmonės susiburia kolektyviai pailsėti, o kolektyviniame — individualiai padirbėti.

MINI SIJONĖLIAI IR LAIVAS

Charles Mann pasakoja:

— Kai pamatau mini sijonėlį, tai prisimenu Roberto Fultono, garinio laivo išradėjo, teigimą: "Dabar mums vėjas nebereikalingas".

KUKLŪS NORAI

"Danguje gyvenimas bus amžinas. Bet dėl vietos jame žmonės nesivaržo. Kad tik koją įkėlus nors į prieangį. O jeigu Viešpaties namai su verandomis ar prieangiais, tai gana kampučio juose..."

Nina Gailiūnienė

Vaike, nors ir labai nenori praustis, bet, gaila, tavęs nuo maudymosi JAV konstitucija negina.

Nekenksminga kronika

— Groenkoeppig miestelio Šveicarijoje gyventojai iškilmingai minėjo savo ilgamečio burmistro 75-ąjį gimtadienį. Susirinko beveik visi gyventojai. Neatėjo tik burmistras. Tik tada paaiškėjo, kad jis buvo užmirštas pakviestis.

— Emilio Crivelli, vieno Paduos (Italijoje) mūrininko žmona netikėjo, kad jos vyras darbo metu nusimauna žiedą profesinio darbo saugumo sumetimais. Vieną dieną ji nuvyko prie statybos, kur tuo metu jos vyras dirbo, su dideliu vargu įkopė į VIII-jį statomo dangoraižio aukštą, surado savo vyrą. Greta jo ant įkaltos ilgos vinies tikrai buvo užmautas jos vedybinis žiedas.

RIMTAS KLAUSIMAS

Direktorius bara sekretorę:

— Tai, kad darbo metu rašote meilės laiškus, dar galiu jums atleisti, tačiau kam duodate man juos pasirašyti?

SKOLA IR NUOMONĖ

— Štai čia tau 5 doleriai, kuriuos prieš 10 metų iš paties pasiskolinau.

— Gali sau juos pasilaikyti, nes jie jau neverti to, kad pakeisčiau apie tave savo nuomonę.

EGOISTAS

Beviltiškas egoistas visuomet galvoja, jei jis nebūtų gimęs, tai visi stebėtųsi, kodėl.

Konkursas mechanizatoriams

"Valstiečių Laikraštis" balandžio 24 d. paskelbė tokį konkursą:

"Šiaulių rajono Paežerių tarybinio ūkio mechaniztoriai klausia:

1. Kaip priversti praregėti MT Z-5 markės traktorių, jeigu po kapitalinio remonto iš Jurbako jis grąžintas be šviesų, posūkių perjungėjo, posūkių ir "stop" signalų.

2. Kaip užvesti lauke traktorių T-16, jeigu jis iš kapitalinio remonto (remontavo "Lietuvos žemės ūkio technikos" Joniškio skyrius) grąžintas iš viso be elektros įrenginių?"

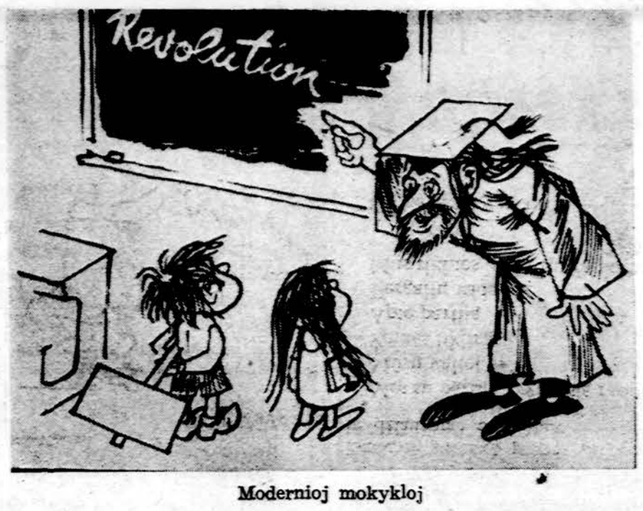

Modernioj mokykloj

KAS ČIA YRA ŠEIMININKAS

Kanadoje vieną rugsėjo sekmadienio rytą su kaimynu Jonu išėjome į miestą alaus atsigerti. Vikendo dienomis priemiesčiai ir centras kaip iššluoti, nei žmonių, nei šiukšlių.

Aludės čia savotiškos salos arba uostai. Tvirti stalai ir patogios kėdės. Svarbiausia alus. Kanadiečiai, nė kiek neperdedamai, sako, kad jų alus yra geriausias kontinente.

Taip, puikus kanadietiškas alus. Prie jo, kaip arklys prie avižų, gali priprasti. Kanadiečiai nė nenutuokia, kad galima gerti šiltą ir net aprūgusį alų.

Nors kanadietiško alaus yra apščiai, jo neišgersi bet kur bet kada. Atėjęs į degtinės arba alaus monopolį, turi užpildyti specialią anketą, kurioj reikia nurodyti ir savo adresą. Keletą kartų šeimininkai buvo pavedę atlikti šias apeigas. Iš pradžių aš labai tiksliai užpildydavau visus anketos punktus, nurodydamas savo Vilniaus ir laikiną kanadišką adresą. Paskui sužinojau, kad tai tuščias formalumas. Vieną kartą užrašiau Ričardo Niksono pavardę, kitą kartą paprašiau alaus už Levą Tolstojų, net pardavėjas, atidžiai perskaitęs anketą, nepareiškė jokio priekaišto.

Mudu su Jonu įsitaisėme vienoje Jung strito aludėje. Po dešim to bokalo jau buvome besikelią, tačiau mus sulaikė kitame stalo gale įsiplieskęs ginčas.

— Geras mūsų alus, — gal ir kiek per garsiai paskelbė žinomą formulę vienas mėgėjas.

— Kieno mūsų? — pasiteiravo nuo kito stalo.

— Kaip tai kieno, mūsų kanadiečių, mes čia šeimininkai.

— O kuo mes čia prastesni?— šaipydamasis paklausė prancūzas.

— O mes ispanai? —pašoko su bokalu rankoje mažas, garbanotas žmogeliukas.

Priešais sėdintis negras ramiai, bet aiškiai suabejojo:

— Kodėl mūsų? Kokie jūs čia šeimininkai? Jūsų buvo tiktai laivai, bet ne krantas, į kurį išlipome.

Į jų dialogą įsiterpė pintus krepšelius pardavinėjęs indėnas, tardamas negrui:

— O gal tavo protėviai irklavo tuos laivus?

Visą ginčą tačiau nutraukė barininkas:

— Gana jums. Pasakysiu bosui, ir išmes visus iš baro. Jis čia šeimininkas.

L. Kiauleikis

TARYBINIAI LINKSMUMAI

— Tu mažiau pradėjai uždirbti. Kas atsitiko?

— Brigadininkui gydytojai uždraudė gerti.

— — —

Kalbasi du draugai:

— Jau antra savaitė visa mūsų šeima ilsisi.

— Atostogaujate?

— Ne. Kaimyną penkiolikai parų pasodino.

— — — —

— Pažiūrėk tik, kiek gėrybių žūsta.

— Ką tu! Čia juk gamybos atliekos.

"Valstiečių Laikraštis"

NELAIMĖ

— Šioje lygumoje, gerbiamieji, aš netekau savo sužadėtinės. Elenutės.

— Ar ji nukrito nuo uolos?

— Ne, kai mes ėjome ta lyguma, ant mūsų užvirto sniego krūvos. Kol spėjom išsikasti, ji jau turėjo kitą sužadėtinį.

— — —

"Įdomu, ar karvių muzikinis skonis keičiasi su laikais kaip ir žmonių, ar jos daugiau konservatyvios?"

R. Raslavičienė

Drausmingas partietis net ir tada, kai liepė spirti Staliną, jam atidavė pagarbą.

SERŽANTAS IR KAREIVIAI

Susirinkus į kuopą naujokams, seržantas prisistatė ir griežtai tarė:

— Na, dabar pradėsime. O jūs, vyrai, pirmoj eilėj privalote būti kariški ir drausmingi. Mano laipsnis ir pavardė — štabo seržantas Stone (akmuo).

Po to seržantas,š rodydamas pirštu į kiekvieną naujoką, klausinėjo pavardžių. Kai jis parodė pirštu į kairiam sparne stovintį mažiausią kareivėlį, tas neatsakė į klausimą — tylėjo.

Seržantas taip sušuko, kad jo balsas — galėjo sudrebinti gal net Gibraltarą:

— Ar tu nori mane ignoruoti? Sakyk, kaip tavo pavardė?

Iš mažojo vyruko lūpų pasigirdo beveik verkšlenantis balsas:

— Mano pavardė yra Stonebreaker (akmens laužytojas), pone.

— O, tai nudžiugs mano vyras, jis taip bijojo pirmas mūsų naują mašiną sudaužyti.

TEISMO RŪMŲ KILMĖ

"Kur yra žmogus, ten yra ir nusikaltimas. Reikėjo kur nors nusikaltėlius teisti ir juos bausti. Taip atsirado teismo rūmai.

R. Raslavičienė

"Duonos turime, reikia įdomesnių žaidimų".

Dr. A. Liulevičius

"Nekalbėk apie viščiukų auginimą, jei neatskiri vištos nuo gaidžio. Deja, tai mano didžioji silpnybė".

Dr. Gr. Valančius

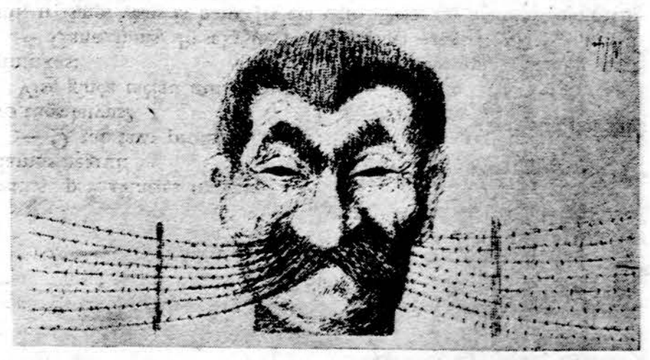

Stalino nebėra, bet jo garbingi spygliniai ūsai visoj Sovietų Rusijoj tebekeroja. Botagas ir spygliuota viela daugiausia malonumo Maskvai kelią dalykai.

Kad psichiatrinėj neuždarytų

Sovietų Rusijoj nuo psichiatrinės rašytoją labai saugo dialogas su partija. Štai tos litanijos, kurios saugo poetus:

Lietuvių partinių poetų įkvėpėjas ir džiaugsmo sukėlėjas.

Mes su partija kryptį šią radom.
Mūsų valioj —
Žemės likimas.
Apie partiją —
Pergalių vadą —
Mus rikiuos lenin· inis šaukimas.

V. Grybas

Su pagarba tariame —jis komunistas
Tas vardas —pasaulio didi ateitis,
Tas vardas — šalies nemarioji jaunystė,
Ir mūsų šlovė tartum saulė skaisti.

Vl. Mozuriūnas

Stoviu gražus, tvirtas, aukštas, petingas —
tiltas nuo žemės iki pačios saulės —
stoviu pačiame žemės viduryje,
skleisdamas saulėtus šypsenos spindulius
į visas keturias žemės puses —
komunistas —
žmogus —
aš...

E. Mieželaitis

Būkim dideli!
Kaip mūsų mintys ir svajonės,
Kaip mūsų vėliavos ir žygiai
Būkim dideli.
Būkim dideli
Kaip komunistai
Ir kaip žmonės.

J. Macevičius

Poetų apdainuoto tarybinio rojaus kampelis.